

Noora Rantanen

# **Vanhemmat ja kasvattajat lapsen kielen kehitystä tukemassa**

Opinnäytetyö

Kevät 2016

SeAMK Sosiaali- ja terveysala

Sosionomi (AMK) Tutkinto-ohjelma

**SeAMK** 

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU  
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

## Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Sosiaali- ja terveysala

Tutkinto-ohjelma: Sosiaalialan tutkinto-ohjelma

Suuntautumisvaihtoehto: Sosionomi (Amk)

Tekijä: Noora Rantanen

Työn nimi: Vanhemmat ja kasvattajat lapsen kielen kehitystä tukemassa

Ohjaaja: Minna Zechner

Vuosi: 2016

Sivumäärä: 62

Liitteiden lukumäärä: 5

---

Tutkimukseni tarkoituksena oli tutkia miten vanhemmat ja kasvattajat voivat tukea lapsen kielen kehitystä. Tarkastelin tutkimuksessani sosiaalisen kasvuympäristön eli tässä tutkimuksessa vanhempien ja kasvattajien merkitystä lapsen kielen kehitykselle.

Teoriaosuudessa kerroin lapsen sosiaalisesta kasvuympäristöstä ja siihen kuuluvista ihmisistä ja siitä millainen sosiaalinen kasvuympäristö tukee lapsen kielen kehitystä. Toin esille myös lapsen kielen kehityksen pääpiirteissään ja miten se kehittyy vuorovaikutuksessa sosiaaliseen kasvuympäristöön kuuluvien ihmisten kanssa sekä millaisia asioita olisi hyvä havainnoida lapsen kielen kehityksestä. Toteutin tutkimukseni laadullisena eli kvalitatiivisena tutkimuksena. Haastattelin kuutta varhaiskasvatuksen kasvattajaa ja kolmea vanhempaa kahdessa fokusryhmähaastattelussa sekä kunnan puheterapeuttia teemahaastatteluna. Analysoin tutkimusaineiston sisällönanalyysin avulla. Toteutin tutkimukseni eräässä pirkanmaalaisessa päiväkodissa marraskuussa 2015.

Tutkimustulosten mukaan vanhemmat ja kasvattajat voivat tukea lapsen kielen kehitystä parhaiten olemalla vuorovaikutuksessa lapsen kanssa leikkien, keskustelun, lukemisen ja arjen toiminnan avulla. Vanhempien rooli lapsen kielen kehityksen tukemisessa on kaikista tärkein. Lapsen viettäessä osan päivistään varhaiskasvatuksessa, on kasvattajien rooli tärkeä vanhempien tuen rinnalle. Kasvattajat voivat asiantuntijoina lisätä vanhempien tietoa lapsen kielen kehitykseen ja sen tukemiseen liittyen, jotta lapsi voi saada parhaan mahdollisen tuen. Vanhempien, kasvattajien ja puheterapeutin näkemykset lapsen kielen kehityksen tukemisesta olivat hyvin yhteneväisiä.

Avainsanat: sosiaalinen ympäristö, kielellinen kehitys, vuorovaikutus, laadullinen tutkimus, fokusryhmähaastattelu

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

## **Thesis abstract**

Faculty: School of Health Care and Social Work

Degree programme: Degree Programme in Social Services

Specialisation: Bachelor of Social Services

Author/s: Noora Rantanen

Title of thesis: Parents' and Educators' Support In a Child's Language Development

Supervisor(s): Minna Zechner

Year: 2016

Number of pages: 62

Number of appendices: 5

---

The purpose of this study was to examine how parents and educators can support the development of a child's language. I examined a social growth environment, in other words, parents' and educators' role in the development of a child's language.

In the theory part, I discuss a child's social growth environment and the people who are part of it. In addition, I speak about what kind of social growth environment supports the development of a child's language, since a child's language develops in interaction with the people who belong to his or her social growth environment. At the end of the theory part, the aspects that need to be considered in a child's language development are addressed. The thesis is a qualitative research. Six day care educators and three parents were interviewed in two focus group interviews, and one logopedist in an individual interview. I analyzed the data by using content analysis. The data was collected in March 2015.

According to the results of the study, parents and educators can support a child's language development by being in interaction with the child. This could mean playing and having discussions with the child and reading to the child. The parents' role in supporting a child's language development is the most important. When, however, a child spends a substantial part of the day in early childhood education, the educators' role, together with the support from the parents, becomes important. The educators can inform parents about the development of the child's language and provide the parents with useful support. The views of the parents, the educators and the logopedist on supporting a child's language development were quite uniform.

Keywords: social growth environment, language development, interaction, qualitative research, focus group interview

## SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ.....	4
1 JOHDANTO.....	6
2 SOSIAALINEN KASVUYMPÄRISTÖ.....	8
2.1 Lapsen sosiaalinen kasvuympäristö.....	8
2.2 Sosiaalisen kasvuympäristön vaikutus lapsen kielen kehitykseen.....	10
3 KIELEN KEHITYS VARHAISLAPSUUDESSA.....	13
3.1 Yleistä kielen kehityksestä.....	13
3.2 Esikielellinen kommunikointi.....	14
3.3 Kielellisen kehityksen aika.....	16
3.4 Havainnoitavia merkkejä mahdollisesta kielen kehityksen ongelmasta....	18
4 TUTKIMUSMENETELMÄT.....	20
4.1 Tutkimuksen tausta ja tavoitteet.....	20
4.2 Laadulliset tutkimusmenetelmät.....	21
4.3 Haastattelu aineistonkeruumenetelmänä.....	21
4.4 Fokusryhmähaastattelu kasvattajille ja vanhemmille.....	23
4.5 Tutkimusaineiston analyysi.....	26
4.6 Luotettavuus ja eettisyys tutkimuksessa.....	28
5 LAPSEN KIELEN KEHITYSTÄ TUKEMASSA.....	30
5.1 Kehitys.....	30
5.2 Sosiaalinen kasvuympäristö.....	33
5.3 Toiminta.....	36
5.4 Haasteet.....	40
5.5 Havainnoinnin kohteet.....	45
5.6 Aikuisen rooli.....	46
5.7 Toiveet.....	48
6 JOHTOPÄÄTÖKSET.....	49
7 POHDINTA.....	52
LÄHTEET.....	55

LIITTEET..... 62

# 1 JOHDANTO

Kieli vaikuttaa kaikkeen mitä teemme ja miten toimimme. Ilman kielitaitoa on vaikea toimia vuorovaikutuksessa muiden ihmisten kanssa ja arjen suoriutumisesta tulee vaikeampaa. Tästä syystä kielen oppiminen lapsena on hyvin tärkeää. Kielen kehitys on aiheena hyvin ajankohtainen, lasten kielellisten vaikeuksien lisääntyttyä 1990-luvulta lähtien ja lisääntyessä edelleen (Isotalo, Hannus & Isoaho 2008; Isotalo ym. 2009). Kieli on ajattelun ja kommunikoinnin väline, jonka avulla ihminen voi välittää ja ilmaista tunteita, luoda suhteita ja hankkia tietoa. Kieltä käyttämällä ihminen voi myös säädellä omaa ja toisten ihmisten käyttäytymistä. (Koppinen, Lyytinen & Rasku-Puttonen 1989, 22.)

Lapsen kieli kehittyy vuorovaikutuksessa sosiaalisen kasvuympäristön kanssa (Savinainen-Makkonen & Kunnari 2004, 49). Vuorovaikutuksella tarkoitetaan yksilön ja sosiaalisen ympäristön vastavuoroista vaikutusta toisiinsa (Kalliopuska 2005, 222). Tässä tutkimuksessa se tarkoittaa siis lapsen ja hänen sosiaaliseen ympäristöönsä kuuluvien ihmisten välistä vastavuoroista vaikuttamista toisiinsa. Sosiaalinen kasvuympäristö tarkoittaa henkilöitä, joiden kanssa lapsi on säännöllisesti tekemisissä. Tällaisia lapsen elämässä säännöllisesti olevia ihmisiä ovat esimerkiksi lapsen perhe, varhaiskasvatuksessa olevat kasvattajat sekä muut lapset (Määttä & Rantala 2010, 63). Rajaan tässä tutkimuksessa sosiaaliseen kasvuympäristöön kuuluvaksi perheen ja kasvattajat. Vanhemmista puhuessani tarkoitan myös henkilöitä, jotka ovat ensisijaisesti vastuussa lapseen liittyvistä asioista, kuten huoltajat. Tutkimukseni painottuu lapsen sosiaalisen kasvuympäristön merkitykseen, joten puhuessani kasvuympäristöstä, tarkoitan juuri sosiaalista kasvuympäristöä ja jätän fyysisen kasvuympäristön tutkimuksen ulkopuolelle.

Kielen kehitykseen on tärkeä kiinnittää huomiota varhaisessa vaiheessa ja käyttää erilaisia keinoja joilla tukea lapsen kielen kehitystä jo ennen mahdollisten haasteiden esiintymistä. Kielen kehityksen kulkua ei muuta pienet erot lapsen sosiaalisessa kasvuympäristössä, jos lapsella on hyvät valmiudet oppia kieltä. Kasvuympäristön rooli kielen kehityksen tukijana, ongelmien syvenemisen- ja laajenemisen ehkäisijänä kasvaa, jos lapsella on riskiä kielen kehityksen ongelmiin. (Laakso 2011, 27–

28.) Tavoitteenani on tutkia vanhempien, kasvattajien ja puheterapeutin näkemyksiä lapsen kielen kehityksestä ja konkreettisista tavoista, joilla vanhemmat ja kasvattajat voivat tukea vuorovaikutusta, joka tukee kielen kehitystä. Tutkimuksessani keskityn tutkimaan, miten lapsen kielen kehitystä voidaan tukea jo ennen kuin varsinaisia ongelmia mahdollisesti havaitaan. Tutkimuskysymykseni on: Miten vanhemmat ja kasvattajat kokevat voivansa tukea lapsen kielen kehitystä?

Opinnäytetyöni tavoitteena on lisäksi tuoda tietoa siitä, miten varhaiskasvatuksen ja kodin yhteistä toimintaa voidaan kehittää lapsen kielen kehitystä paremmin tukeväksi. Koen kielen kehityksen ja sen tukemisen varhaiskasvatuksessa tärkeäksi oman työni kautta. Olen työskennellyt useissa päiväkodeissa ja havainnut lapsilla eriasteisia ja erilaisia kielen kehityksen vaikeuksia äännevirheistä kielellisiin erityisvaikeuksiin. Sosiaali-alan kannalta opinnäytetyöni on tärkeä, koska varhaiskasvatuskelpoisuuden saanut sosionomi (AMK) voi työskennellä varhaiskasvatuksessa, jossa lapsilla on erilaisia kielen kehityksen ongelmia. Kasvattajana työskennellessä on tärkeä ymmärtää sosiaalisen kasvuympäristön rooli ja yhteistyön merkitys, lapsen kielen kehityksen tukemisessa.

## 2 SOSIAALINEN KASVUYMPÄRISTÖ

Tässä luvussa käsittelen sosiaalista kasvuympäristöä käsitteenä ja lapsen sosiaali- seen kasvuympäristöön kuuluvien ihmisten merkitystä lapsen kehitykselle, erityi- sesti kielen kehitykselle.

### 2.1 Lapsen sosiaalinen kasvuympäristö

Lapsen sosiaalisen kasvuympäristön vaikutus on merkittävä lapsen kehityksen kan- nalta. Kasvuympäristön merkitys korostuu erityisesti juuri kielen kehityksen varhai- sessa vaiheessa, jolloin lapsi opettelee puhumaan. (Koppinen ym. 1989, 90.) Sosi- aalisella kasvuympäristöllä tarkoitetaan lapsen elämässä läsnä olevia ihmisiä. Heiltä lapsen on mahdollista oppia tapa olla vuorovaikutuksessa muiden ihmisten kanssa. Sosiaalinen kasvuympäristö voi tukea lasta myös kasvussa ja kehityk- sessä. (Määttä & Rantala 2010, 63.) Tällaiseen sosiaaliseen kasvuympäristöön kuu- luvat yleensä lapsen ensimmäisinä elinvuosina lapsen perhe, sukulaiset ja isovan- hemmat (Pulkkinen 2002, 160–161; Hassinen 2005, 143). Laakso (2011, 25-28) to- teaa juuri lapsen ensimmäisten elinvuosien olevan merkittävä lapsen kehitykselle, erityisesti kielelliselle kehitykselle. Lapsen sosiaalisen kasvuympäristön keskiössä pienellä lapsella on siis perhe ja sen merkitys on suuri etenkin kielen kehityksen alkuvaiheessa. Lapsen kielen kehitystä tarkastelen enemmän luvussa kolme.

Perheen käsitteellä voidaan tarkoittaa monia erilaisia perhemuotoja, kuten ydin- perhe, yksinhuoltajaperhe, uusioperhe, sateenkaariperhe, maahanmuuttajaperhe, adoptioperhe, sijaisperhe tai perhe ilman lapsia (Hirsjärvi & Huttunen 1999, 21; Ban- ton 2004, 33–34). Eri perhemuodot eivät ole tutkimukseni kannalta oleellisia, koska vanhemman ja lapsen välinen vuorovaikutus ei ole perhemuotoon sidoksissa, vaan yksilöllinen ja ainutkertainen jokaisessa vuorovaikutustilanteessa. Kaikki perheet ovat yksilöllisiä, eikä siihen vaikuta se, mikä heidän perhemuotonsa on. Näistä syistä en syvenny eri perhemuotoihin esittelyä tarkemmin. Rajaan tutkimukseni myös koskemaan suomea äidinkielenään puhuviin perheisiin, koska vieraskielisyys tuo erilaisia haasteita lapsen kielen kehitykseen. Perheen äidinkieli tuo uusia ulot-

tuvuuksia lapsen kielen kehitykseen suomalaisessa yhteiskunnassa, jos se poikkeaa valtaväestön käyttämästä kielestä (Knuutila, 31–35). Suomessa asuvissa perheissä voidaan puhua äidinkielenä suomen lisäksi ruotsia, saamea ja noin 150 muuta kieltä (Varpanen 2015).

Koti on lapsen arjen keskeinen paikka, jossa vanhemman ja lapsen välinen vuorovaikutus on keskeistä lapsen kielellisen kehityksen kannalta (Savinainen-Makkonen & Kunnari 2004, 48; Määttä & Rantala 2010, 66). Vanhemmuuden nähdäänkin olevan ennen kaikkea vuorovaikutusta. (Schmitt 2002, 314). Hurme (1995, 152) ja Alasuutari (2004, 21) toteavat sisarusten välisen vuorovaikutuksen olevan merkittävässä roolissa lapsen kehityksessä, vanhempien lisäksi. Muun perheen kautta lapsen sosiaaliseen kasvuympäristöön voi kuulua vanhempien ja sisarusten ystäviä (Launonen 2007, 10–11).

Lapsen aloittaessa varhaiskasvatuspalveluissa, kuten päiväkodissa tulevat osaksi sosiaalista kasvuympäristöä myös hoitopaikan hoitajat, jotka ovat merkittävä aikuiskontakti lapsen kehityksen tukemisessa (Alasuutari 2004,24; Launonen 2007,11). Varhaiskasvatus on alle kouluikäisille tarkoitettua toimintaa, jonka tavoitteena on tukea lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista yhdessä vanhempien kanssa, kasvatuskumppaneina toimien. Varhaiskasvatus on tavoitteellista toimintaa, jossa lapsen leikillä on keskeinen rooli. Lapsen päivä varhaiskasvatuksessa koostuu hoidosta, kasvatuksesta ja opetuksesta. (Varhaiskasvatuksen perusteet 2003, 9.) Varhaiskasvatuksen tarkoituksena on tarjota lapselle mahdollisuus aktiiviseen oppimiseen, toimimalla vuorovaikutuksessa muiden lasten ja aikuisten kanssa. Lapsi voi liittää näin asioita ja jäsentää oppimaansa uudeksi tiedoksi. Varhaiskasvatus tarjoaa lapselle virikkeellisen kasvuympäristön, jossa lapsen on hyvä saada kielellistä tukea, aikuisen tekemien havaintojen avulla. Varhaiskasvatuksessa tarjotaan toimintaa, jossa kieltä voi oppia erilaisten mallien, käsitteiden ja puheen kautta. (Varhaiskasvatuksen perusteet 2003, 16–18.)

Aikuisilla, jotka toimivat lapsen sosiaalisena kasvuympäristönä, on yhdessä vastuu lapsen kasvusta ja hyvinvoinnista. Kasvattajien ja vanhempien välinen vuorovaikutus toimii lapsen kasvuympäristöjä yhdistävänä tekijänä. (Määttä & Rantala 2010, 127.) Kasvattajalla tarkoitetaan tässä tutkimuksessa varhaiskasvatuksessa työskente-

levää kasvatusvastuullista työntekijää (Varhaiskasvatuksen perusteet 2003, 17). Aikuiskontaktien lisäksi muut lapset hoitopaikassa sekä mahdollisissa harrastuksissa, ovat tärkeitä vuorovaikutuksellisia tekijöitä lapsen sosiaalisessa kasvuympäristössä (Määttä & Rantala 2010, 63). Perheen ja varhaiskasvatuksen lisäksi lapsen kehitystä voi olla tukemassa erilaisia ammattilaisia, jolloin hekin ovat osa lapsen sosiaalista kasvuympäristöä (Alasuutari 2004, 28). Lapsen sosiaalinen kasvuympäristö koostuu siis henkilöistä, joiden kanssa lapsi on säännöllisesti tekemisissä.

## **2.2 Sosiaalisen kasvuympäristön vaikutus lapsen kielen kehitykseen**

Lapsi tarvitsee kehittyäkseen vuorovaikutusta kasvuympäristönsä kanssa. Erityisen tärkeässä roolissa kasvuympäristö on lapsen kielellisessä kehityksessä. Lapsi tarvitsee sosiaalista vuorovaikutusta kasvuympäristöönsä kuuluvien ihmisten kanssa, jotta oppii kielen. (Savinainen-Makkonen & Kunnari 2004, 49.) Lapsen varhainen sosiaaliseen kasvuympäristöön tutustuminen vahvistaa lapsen halua oppia vuorovaikutusta ja puhetta, jotka ovatkin ihmissuhteiden ja kielellisen kehityksen perusta (Saarinen, Ruoppila & Korkiakangas 1994, 123). Lapsen kielelliset taidot ovat tärkeitä hänen solmiessaan suhteita muihin lapsiin ja ne vaikuttavat hänen asemaansa sosiaalisessa yhteisössä. (Koppinen ym. 1989, 8). Lapsen sanavaraston laadussa ja määrässä on yksilöllisiä eroja, jotka voivat Nurmilaakson (2010, 33) mukaan johtua sosiaalisen kasvuympäristön aikuiskontakteista ja niiden määrästä. Hän toteaa vanhempien käyttämällä kielellä ja lapsen mahdollisilla sisaruksilla olevan merkitystä, koska lyhyen ajan sisällä syntyneet sisarukset voivat kehittää oman tavan kommunikoida eivätkä näin koe tarpeelliseksi opetella kieltä.

Kun lapsella on hyvät valmiudet ja edellytykset kielen oppimiseen, eivät pienet erot varhaisissa sosiaalisissa ympäristötekijöissä vaikuta ratkaisevasti kehityksen kulkuun. Mikäli lapsella on kehityksellinen riski kielen vaikeuksiin tai hän on haavoittuvampi kehityksessään, ollaan täysin erilaisessa tilanteessa. Riskialttiiden lasten kohdalla muutokset vuorovaikutuksessa tukevat kielen kehitystä ja ehkäisevät ongelmien pahenemisen. Harvoin lasten kielelliset ongelmat kuitenkaan liittyvät vanhempien toimintaan tai kodin virikkeisiin. (Laakso 2011, 27–28.)

Kaikki sosiaaliset kasvuympäristöt eivät kuitenkaan ole lapsen kehitystä tukevia. Lapsen kielen kehitystä voi hidastaa, tai sen voi pysäyttää, jos hänen perustarpeisiinsa ei pystytä vastaamaan tai lapsen elinoloissa on isoja puutteita (Laakso 2011, 25). Mantere ja Raudaskoski (2015, 206, 225) kertovat tutkimuksessaan matkapuhelimien ja median käytön haastavan nykypäivänä lapsen ja vanhemman välistä vuorovaikutusta, medialaitteiden ja median ollessa läsnä perheen arkisessa vuorovaikutuksessa. Mantere ja Raudaskoski (2015, 226) nostavat esiin pohdintaa ja huolen siitä, miten lapsen ja vanhemman väliseen vuorovaikutukseen ja siten kiintymyssuhteeseen, vaikuttavat nämä medialaitteet, kuten puhelin tai tietokone. Osassa perheistä taloudelliset vaikeudet, työttömyys ja työelämän haasteet vaikuttavat lasten kanssa vietettävään aikaan ja vähentää näin vanhemman ja lapsen välistä vuorovaikutusta. Vanhempien keskinäiset ongelmat voivat olla myös riskitekijä vuorovaikutukselle lapsen kanssa. (Schmitt 2002, 300–324.) Osalla vanhemmista voi olla terveydellisiä ongelmia, kuten päihderiippuvuus tai mielenterveydellisiä ongelmia, jotka vievät vanhemman kyvyn ottaa lasta huomioon (Solantaus & Paavonen 2009, 3; Itäpuisto & Taitto 2010, 6).

Nämä vanhempien ongelmat voivat heijastua lapsen elämään, hänen ja vanhempien keskinäiseen kiintymyssuhteeseen ja siten lapsen kehitykseen (Välivaara 2010, 2). ”Kiintymyssuhteella tarkoitetaan vanhemman ja lapsen välistä tunnesuhdetta” (Välivaara 2010,3). Vanhemman ja lapsen vuorovaikutuksen laatuun ja määrään vaikuttaa heidän välillään oleva kiintymyssuhde. Kiintymyssuhde syntyy vanhemman ja lapsen välisestä vuorovaikutuksesta. Turvallinen kiintymyssuhde syntyy Välivaaran (2010) mukaan, kun vanhempi reagoi lapsen aloitteisiin oikeaan aikaan ja oikealla tavalla. Turvallinen kiintymyssuhde edistää lapsen kokonaisvaltaista kehitystä, myös kielellistä kehitystä. Välttelevä kiintymyssuhde syntyy, jos vanhempi ei vastaa lapsen aloitteisiin tarkoituksenmukaisesti ja näin lapsesta voi ajan myötä tulla aikuista myötäilevä, näkymätön. Ristiriitaisessa kiintymyssuhteessa lapsen aloitteisiin vastataan epäjohdonmukaisesti. Välivaara (2010) korostaakin, että myöhemmin tämä voi johtaa lapsen käytösongelmiin. Jäsentymättömässä kiintymyssuhteessa vanhempi voi kokonaan puuttua tai hän voi olla kyvytön vastaamaan lapsen aloitteisiin. Tämä voi näkyä lapsen turvan hakemisena vierailta ihmisiltä ja itsetunnon ongelmina. Välttelevää, jäsentymätöntä ja ristiriitaista kiintymyssuhdetta kutsu-

taan yhdessä turvattomaksi kiintymyssuhteeksi. Väliavaara (2010) korostaa turvattoman kiintymyssuhteen vaikutuksia lapsen kokonaisvaltaiseen kehitykseen. Lapsen kielen kehitykseen liittyvät ongelmat voivat olla hänen mukaansa merkki vanhemman ja lapsen välisestä turvattomasta kiintymyssuhteesta. Lapsen ollessa turvattomasti kiintynyt vanhempiinsa, on varhaiskasvatuksen kasvattajat tärkeässä asemassa lapsen kehitystä tuettaessa. (Väliavaara 2010, 3-4, 6.) Väliavaaran tiedot lapsen ja vanhemman välisestä kiintymyssuhteesta perustuvat John Bowlbyn kuuluisaan kiintymyssuhdeteoriaan.

Sosiaalinen kasvuympäristö nähdään siis tärkeänä lapsen kasvun tukijana ja pohjana. Lapsen sosiaalinen kasvuympäristö varhaislapsuudessa voi vaikuttaa lapsen kasvuun ja kehitykseen kokonaisuudessaan sekä kielen kehitykseen.

### 3 KIELEN KEHITYS VARHAISLAPSUUDESSA

Tässä luvussa tuon esille lapsen kielen kehityksen vaiheet pääpiirteissään sekä esikielellisen että kielellisen kommunikaation ajalta, vuorovaikutuksen näkökulmasta, yhdistäen näin sosiaalisen kasvuympäristön merkityksen lapsen kielen kehitykselle. Esittelen lisäksi asioita, joita vanhempien ja kasvattajien on tärkeä havainnoida lapsen kielen kehityksessä.

#### 3.1 Yleistä kielen kehityksestä

Sinkkonen (1995, 41) kuvailee kielen avaavan uusia ovia psyykkiseen ja sosiaaliseen kehitykseen. Lyytinen ja Lyytinen (2003, 92) tarkentavat Sinkkosien ajatusta kertomalla lapsen oppivan hankkimaan ja saamaan tietoa sekä jäsentämään omia havaintojaan kielen oppimisen kautta. Heidän mukaansa lapsi tutustuu kielen avulla paremmin ympäristöönsä ja kielen merkitys oppimisessa on keskeinen. Lyytinen ja Lyytinen (2003) kirjoittavatkin varhaisen kielitaidon luovan pohjan lukutaidon kehittymiselle. Kieli nähdään kommunikaatiovälineenä, joka mahdollistaa kokemusten jakamisen toisten ihmisten kanssa (Tamminen 2004, 35). Osalla lapsista kieli kehittyy pyrähdyksissä, kun taas toisilla se kehittyy tasaiseen tahtiin. Muihin lapsiin verrattuna, eri tavoin kehittyvä kieli ei vielä tarkoita, että lapsella olisi kielen kehityksen vaikeuksia, vaan se kertoo lapsen yksilöllisestä kielen kehityksestä. (Lyytinen 2011,48.)

Svärd (2002, 146,148) toteaa ihmisten välisen vuorovaikutuksen tapahtuvan suurimmaksi osaksi kielen avulla ja tuo esille kasvuympäristön keskeisen merkityksen lapsen kielen kehityksessä. Kielen oppiminen edellyttää mahdollisuuksia olla vuorovaikutuksessa sekä aikuisten että lasten kanssa. Aikuisen kielellinen malli on erityisen tärkeä lapsen kielenkehitykselle (Pärkö 2004, 211). Punamäki (2011, 112) korostaa vanhempien henkisen ja fyysisen läsnäolon olevan erittäin tärkeä lapsen kehitykselle. Siltala (2003, 17) muistuttaa lisäksi varhaisen vuorovaikutuksen jättävän jäljet lapseen, jotka näkyvät aikuisenakin lapsen vuorovaikutuksessa muiden ihmisten kanssa.

### 3.2 Esikielellinen kommunikointi

Lapsen kielenkehitys alkaa jo äidin raskauden viimeisinä kuukausina, lapsen kuullessa ääniä ja reagoiessa vahvimmin äitinsä ääneen (Siltala 2003, 19). Heti syntyttyään lapsi tunnistaa oman äitinsä äänen (Korpilahti, Arikka & Wallden 2014, 46). Salo (2002, 54) ja Juusola (2011, 30) kirjoittavat lapsella olevan syntymästään lähtien vahva halu vuorovaikutukseen muiden ihmisten kanssa.

Laakso (2011, 29–31) jakaa esikielellisen kommunikoinnin ajan kolmeen vaiheeseen: ei tavoitteelliseen, tavoitteelliseen ja rinnakkaisvaiheeseen. Tämä esikielellisen kommunikoinnin aika ulottuu syntymästä siihen saakka, kunnes lapsi on noin kaksivuotias. Kunnari ja Savinainen-Makkonen (2012, 69) jakavat esikielellisen ajan hyvin eri tavoin. He ovat nimenneet tämän ajan esileksikaalisen, eli esikielellisen ääntelyn kehitysvaiheeksi. Teoriassani hyödynnän Laakson (2011) jakoa kolmeen vaiheeseen, koska se tuo paremmin esille sosiaalisen kasvuympäristön merkitystä lapsen kielen kehitykselle, kuin Kunnarin ja Savinainen-Makkosen (2012) malli.

Esikielellisen kommunikoinnin ensimmäistä vaihetta kutsutaan kahdenväliseksi eli ei-tavoitteelliseksi vaiheeksi. Tällöin lapsi oppii tunnistamaan ja tulkitsemaan ympärillä olevien ihmisten käyttäytymistä häntä ja hänen tunneilmaisujaan kohtaan, runsaan kasvokkain tapahtuvan sosiaalisen vuorovaikutuksen myötä. (Laakso 2011, 29.) Tämän vaiheen aikana sanoja ja ilmeitä merkityksellisempää on kosketus, jonka myötä lapsi oppii kokonaisvaltaisesti vanhemman vauvalle viestimää tunnetilaa (Salo 2002, 56). Vauvan ensimmäisten kuukausien aikana vuorovaikutus ja sosiaalinen kanssakäyminen ovat yhteydessä perushoivatilanteisiin, kuten syöttämiseen, vaipan vaihtoon tai kylvettämiseen (Ahlqvist & Kanninen 2003, 346; Laakso 2011, 29). Suurin kehityksen edistäjä on rakastava syli ja lapsesta nauttiminen (Gerhardt 2007, 52, 54).

Vanhempien on tärkeää osata kuunnella lapsen sanattomia viestejä. Tällöin he oppivat ymmärtämään, mitä lapsi haluaa silloin, kun hän ei vielä itse pysty sitä sanallisesti kertomaan. (Gordon 2004, 147.) Juusolan (2011, 31) mukaan lapsi oppii aluksi tunnistamaan puheessa olevan tunnelman. Esikielellisen kommunikoinnin aikana vanhempi ja lapsi jäljittelevät usein toistensa ilmeitä ja eleitä (Laakso 2011,

29). Salo (2002, 55-56) lisää lapsen ilmeilyn saavan vanhemman korostamaan ilmeitä ja näin ilmeiden vaihteluista syntyä keskustelu. Tämä ilmeiden vaihtelu onkin hänen mukaansa merkittävä askel, jolla edistetään lapsen sosiaalista kehitystä. Vuorovaikutuksen syntyä vanhemman reaktion lapsen aloitteeseen on tullava hyvin nopeasti, jotta lapsi ymmärtää sen olevan vastaus hänen toimintaansa (Ahlqvist & Kanninen 2003, 345). Noin kolmen kuukauden iässä lapsi hahmottaa olevansa osa vuorovaikutussuhdetta (Salo 2002, 57). Viimeistään viiden kuukauden iässä vanhemman ja lapsen välille muotoutuu vuorovaikutus, jota molemmat voivat säädellä ilmeillä ja ääntelyillä (Ahlqvist & Kanninen 2003, 346). Lapsen ääntely ja jokeltelu alkavat jo ensimmäisten viikkojen aikana kehittyen yhden vokaalin ääntelystä eri vokaaleja yhdistäviksi. Laakson (2011, 33-34) mukaan noin 5-7 kuukauden iässä lapsen vokaalinen jokeltelu muuttuu vokaali-konsonantti-tavuja yhdistäväksi jokelteluksi. Laakso (2011) näkee kielen kehityksen jatkumona, jossa varhaisessa vuorovaikutuksessa kehittyvä ääntely on tärkeä myöhemmälle kielelliselle kehitykselle.

Laakso (2011, 30-31) kutsuu tavoitteellisen kommunikoinnin aikaa myös kolmenväliseksi vaiheeksi. Se tarkoittaa hänen mukaansa vaihetta, jolloin lapsi alkaa kiinnittää huomiota ihmisistä myös muihin ympäristön kohteisiin, kuten leluihin ja muihin esineisiin, joita vanhemmat ja muut läheiset ihmiset hänelle esittelevät. Laakson (2011) havaintojen mukaan lapsi oppii samoihin aikoihin seuraamaan myös toisen ihmisen katsetta. Mäntymaa ja Puura (2011, 22) esittävät vuorovaikutuksessa tapahtuvalla katsekontaktilla olevan vaikutusta lapsen kielen kehitykseen. Katsekontaktilla aktivoidaan heidän mukaan vasenta aivopuoliskoa, joka osallistuu kielentuottoon ja ymmärtämiseen säätelämällä sanojen merkitystä, kielioppia ja lauseita. Oikea aivopuolisko taas säätelää intonaatiota eli äänenkorkeuden vaihtelua ja tunnesisältöä kielen ymmärtämisessä ja tuottamisessa. Silvénin (2010, 61) tutkimusten mukaan vauvat jotka tarkkailevat äitinsä toimia kolme-kuusikuuisena aktiivisesti, ymmärtävät enemmän sanoja noin vuoden iässä. Lapselle varhain tulleiden sosiaalisten kokemusten merkitys on hänen näkemyksensä mukaan tärkeä jalusta myöhemmälle kielen kehitykselle.

Lapsi alkaa ymmärtää kieltä jo ennen puhumisen aloittamista. Yleensä kielen ymmärtäminen alkaa jo ennen yhden vuoden ikää. Merkkejä ymmärtämisestä ovat

muun muassa reagointi omaan nimeen, vilkuttaminen pyydettyä sekä toiminnan pysäyttäminen, kun sanotaan "ei". Viimeistään lapsen osoittamiselkeet ovat merkki kolmenväliseen vaiheeseen siirtymisestä. (Lyytinen 2011, 30–31, 51.) Kolmatta vaihetta Laakso (2011, 29–32) kuvaa rinnakkaisvaiheeksi, jolloin esikielellinen ja kielellinen kommunikaatio esiintyvät lapsella rinnakkain noin 12–24 kuukauden iässä. Rinnakkaisvaiheen aikana Laakson mukaan lapsen puheilmaisu lisääntyy. Samalla lapsi käyttää apuna paljon esikielellisiä taitoja, jotka siirtyvät osaksi hänen persoonaa ja kulkee mukana läpi elämän, kuten eleet ja ilmeet.

Laakson (2011) mukaan lapsen kommunikaatiossa on nähtävissä kolme päämäärää ennen vuoden ikää. Ensimmäisenä on toisen käyttäytymiseen vaikuttaminen, jolloin lapsi pyrkii vaikuttamaan toisen ihmisen toimintaan esimerkiksi äänтелеillä ja katsomalla häneen saadakseen jonkin lelun. Toisena päämääränä on sosiaalinen vuorovaikutus, jossa lapsen tarkoituksena on kiinnittää huomio itseensä esimerkiksi nostamalla kädet ylös tai äänтелеillä. Kolmantena päämääränä on jaettu tarkkaavaisuus, jossa lapsi pyrkii kiinnittämään toisen ihmisen huomion johonkin esineeseen tai tapahtumaan ja saavat tästä onnistuessaan yhteisen kokemuksen. (Laakso 2011, 29–32.)

Ahlqvistin ja Kannisen (2003, 347) mukaan lapsella voi puolentoista vuoden iässä alkaa ns. opettava vuorovaikutus, jonka aikana lapsi oppii uusia asioita, kun hänen huomiotaan kohdennetaan eri asioihin ja hyödynnetään hänen kiinnostustaan. Tämä johtaa heidän mukaan erilaisiin neuvotteluihin ja rajojen asettamiseen, koska samaan aikaan lapsen liikkumiskyky on lisääntynyt. Kieli tuo näiden uusien vuorovaikutustapojen, kuten rajojen asettamisen myötä uuden ulottuvuuden vuorovaikutukseen. Vanhemman taito innostaa ja ohjata lasta leikkeissä ovat tutkimusten mukaan yhteydessä lapsen sanavaraston kehittyneisyyteen yksi- ja kaksivuotiaana (Silvén ym. 1996, 91).

### **3.3 Kielellisen kehityksen aika**

Esikielellisestä kommunikoinnista ajatellaan siirryttävän kielellisen kommunikoinnin aikaan, kun lapsi käyttää pääasiallisesti puhetta kommunikoinnin välineenä (Paa-

vola 2011, 43). Puhe on viestintäväline, joka mahdollistaa sosiaalisen vuorovaikutuksen, ajatusten ja tunteiden esille tuomisen sekä toiminnan suunnittelun ja ongelmien ratkaisun (Lyytinen & Lyytinen 2003, 92.) Sinkkonen (1995, 42) näkee yhteyden lapsen hahmottamisessa itsensä äidistään erillisenä hahmona ja sanallisen kielen kehityksen alkamisen välillä.

Lapsen puhe koostuu ennen puolentoista vuoden ikää usein yksittäisistä sanoista. Lapsi yleistää tämän yhden sanan tarkoittamaan kaikkia samankaltaisia, kuten hau-hau, voi tarkoittaa kaikkia eläimiä, vaikka jo ymmärryksen tasolla tarkoittaisi koiraa. Usein lapsi voi myös yhdellä yleissanalla tarkoittaa jotakin tiettyä esinettä, kuten sana kuppi voi tarkoittaa juuri jotakin tiettyä kuppia. Lapsen sanaston koostuessa vain yksittäisistä sanoista hänen ymmärryksensä on kuitenkin jo paljon suurempi. Puheen ymmärtämisen lapsi näyttää toimimalla ohjeen mukaan, eikä huolta lapsen niukasta puhumisesta ole, jos lyhyiden ja yksinkertaisten ohjeiden noudattaminen onnistuu. Sanojen tuottamisen nopean kasvun kausi alkaa noin puolentoista vuoden iässä. Kahden vuoden jälkeen sanavarasto laajenee noin 10 sanan päivävauhtia. (Lyytinen 2011, 51–52.)

Kielellinen tietoisuus ja äännetietoisuus ovat tärkeitä lukemaan oppimisen helppouden tai vaikeuden ennakoijia, minkä vuoksi siihen on viime vuosina kiinnitetty paljon huomiota ennen kouluikää (Korhonen 2002, 48). Kaksivuotiaana ja siitä eteenpäin lapsen on tärkeä saada kielellistä palautetta onnistumisistaan. Kolmevuotiaana lapsi oppii ymmärtämään, että toiset ihmiset saattavat haluta eri asioita kuin hän. Tällöin lapsi yrittää vaikuttaa muiden käytökseen sekä välittää heille omia kokemuksiaan. Neljävuotiaana lapsi oppii tulkitsemaan sosiaalisia tilanteita, ymmärtämällä ettei kaikkea toisen ihmisen käyttäytymiseen liittyvää voi havaita silmillä. (Salo 2002, 68–70.)

Lapsen oppiessa kahden ikävuoden jälkeen sanojen taivuttamista ja lauseiden muodostusta alkaa Lyytisen (2011, 54) mukaan myös tarinan kerronnallinen osaaminen kehittyä. Kolmen vuoden iässä lapsia alkaa yhdistää kahta tapahtumaa kertoessaan tarinoita. Neljävuotias kertoo tarinassaan jo monesta eri tapahtumasta, mutta hyppii niissä ymmärtämisen kannalta oleellisten asioiden yli. (Lyytinen & Lyytinen 2003, 104). Tarinat muotoutuvat pikkuhiljaa enemmän ymmärrettäviksi ja 5-vuotiaana taidot ovat siinä vaiheessa, että lapsi pystyy kertomaan rakenteeltaan

johdonmukaisen lyhyen tarinan. Hyvien tarinankerrontataitojen on havaittu vaikuttavan edistävästi lapsen sosiaalsiin suhteisiin sekä lukutaidon oppimiseen. (Lyytinen 2003, 59.)

### **3.4 Havainnoitavia merkkejä mahdollisesta kielen kehityksen ongelmasta**

Aiemmin kerroin lapsen kielen kehittyvän yksilöllisesti ja eri tahtisesti. Lapsen kielen kehityksessä on kuitenkin asioita joita vanhemmat ja kasvattajat voivat havainnoida ja seurata. Tämä auttaa lasta saamaan tukea kielen kehitykseen varhaisessa vaiheessa. (Aro ym. 2011 103, 107) Lapsen kielelliset ongelmat tulevat yleensä esiin tavallisissa tilanteissa. Kielellinen ongelma voi näkyä siten, ettei lapsi ei ymmärrä ohjetta. Toisinaan lapsen kielen kehityksen ongelmat näkyvät vuorovaikutustilanteissa muiden lasten tai aikuisten kanssa. Lapsi voi myös käyttää sanoja vähän tai sanasto voi olla tilanteeseen nähden väärää. Oman toiminnan ohjaaminen voi joillakin lapsilla olla vaikeaa. Se on mahdollinen merkki kielen kehityksen ongelmasta. (Aro ym. 2011, 114.) Kielen kehityksen havainnointi tehdään osana lapsen kokonaiskehityksen havainnointia. Lapsen vaikea karkea- ja hienomotorinen kehitys voivat olla yhteydessä lapsen kielellisiin ongelmiin. (Siiskonen, Aro & Lyytinen 2011, 119.)

Vanhempien ja kasvattajien olisi tärkeä seurata lapsen tilannetta tarkemmin, jos lapseen on yksivuotiaana vaikea saada kontaktia tai hän ei seuraa ympäristönsä tapahtumia. Lapsen pitäisi tässä iässä myös jokellella paljon, monipuolisesti ja jokelutelu pitäisi sisältää runsaasti konsonantteja. Ennen kahden vuoden ikää lapselta pitäisi edellisten lisäksi ikätasonsa mukaan tulla joitakin sanoja ja lapsen pitäisi osata noudattaa lyhyitä käskyjä. Kaksi- ja kolmevuotiaana lapsen suppea sanavarasto ja vaikeus muodostaa lauseita, voivat olla merkki kielen kehityksen ongelmasta. Tässä iässä lapsen pitäisi osata noudattaa lyhyitä ohjeita oikein ja sanavaraston laajentua nopeaan vauhtiin eri sanaluokista. Kolmevuotiaana lapsen odotetaan osaavan taivuttaa myös sanoja ja sanojen olla ymmärrettävissä. (Siiskonen, Aro & Lyytinen 2011, 125–127.)

Leikki-iässä eli lapsen ollessa noin neljä-kuusivuotias suppea sanavarasto ja yksinkertaiset lauserakenteet ovat merkki mahdollisesta kielen kehityksen ongelmasta

(Siiskonen ym. 2011, 125–127). Lapsen ollessa tässä iässä, kiinnitetään enemmän huomiota puheessa mahdollisesti oleviin äännevirheisiin, jotka tarkoittavat, ettei lapsi osaa vielä artikuloida eli sanoa tiettyä äännettä oikealla tavalla (Aro ym. 2011, 114). Lapsen pitäisi osata kuvailla esineitä ja asioita sekä hallita taivutusmuodot. Lapsen puutteelliset vuorovaikutus- ja keskustelutaidot sekä kerronnan vaikeus, voivat tarkoittaa ongelmia lapsen kielen kehityksessä. (Siiskonen ym. 2011, 125–127.)

Vanhempien tai kasvattajien havaittua lapsen kielen kehitykseen liittyvistä ongelmista, on tärkeä tuoda huoli tiedoksi muille. Tällöin he voivat yhdessä miettiä keinoja joilla lasta voidaan tukea. (Siiskonen ym. 2011, 128.) Apuna kielen kehityksen arvioinnissa voidaan käyttää varhaiskasvatuksessa siihen tarkoitettuja menetelmiä, kuten esimerkiksi kolmivuotiaalle tarkoitettu Kettu-testi ja viisivuotiaalle Lumiukkotesti (Siiskonen ym. 2011, 119, 122). En kuitenkaan tässä tutkimuksessa keskity mainitsemista enempää näihin eri arviointimenetelmiin, koska ne eivät ole tutkimuskysymyksen kannalta oleellisia.

## 4 TUTKIMUSMENETELMÄT

Tässä luvussa esittelen opinnäytetyössäni käytetyt tutkimusmenetelmät. Opinnäytetyöni on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Kerron aluksi laadullisista tutkimusmenetelmistä. Sen jälkeen siirryn haastatteluun, joka on yksi laadullisen tutkimuksen aineistonkeruumenetelmistä. Tein yksilöhaastattelun puheterapeutin kanssa ja fokusryhmähaastattelut vanhemmille sekä kasvattajille, joista kerron alaluvuissa. Tuon esille tavan, jolla aineistoa haastattelun ja litteroinnin jälkeen analysoin sekä pohdin tutkimuksen luotettavuutta ja eettisyyttä teorian ja oman tutkimukseni pohjalta.

### 4.1 Tutkimuksen tausta ja tavoitteet

Tutkimukseni tavoitteena on tutkia vanhempien, kasvattajien ja puheterapeutin näkemyksiä lapsen kielen kehityksestä. Yritän myös saada selville tapoja, joiden avulla lapsen kielen kehitystä voidaan tukea vuorovaikutuksen kautta jo ennen kuin mahdollisia ongelmia lapsella havaitaan. Tutkimuskysymykseni on: Miten vanhemmat ja kasvattajat voivat tukea lapsen kielen kehitystä?

Idean aiheeseeni sain jo ennen sosionomi opintojen alkua, mutta päätöksen tein ammatillisen esseen myötä. Yhteistyökumppani löytyi helposti tutun kunnan varhaiskasvatuspalveluista. Aloitin opinnäytetyöprosessini keskustelemalla tutkimuskohteena olevan kunnan varhaiskasvatuksen johtajan sekä sen yksikön päällikön kanssa, jossa tutkimuksen aineistonkeruu toteutettiin. Esiteltyäni opinnäytetyön suunnitelmani sain tutkimusluvan tutkimukselle 22.6.2015 (Liite 5). Toteutin tutkimukseni fokusryhmähaastattelulla vanhempien ja kasvattajien kanssa. Erikseen tein asiantuntijahaastattelun puheterapeutin kanssa. Kaikki haastattelut toteutin teemahaastatteluina.

## 4.2 Laadulliset tutkimusmenetelmät

Toteutin tutkimukseni kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena, jonka avulla tutkitaan kohdetta kokonaisvaltaisesti tietoa hankkien. Laadullisen tutkimuksen avulla pyritään löytämään tosiasioita sekä kuvaamaan todellista elämää. Laadullisessa tutkimuksessa aineisto kerätään yleensä ihmisten avulla haastatteluin tai havainnoinnin, tutkittavan joukon ollessa tarkkaan valittu. Laadullisen tutkimuksen tekeminen on joustavaa ja tutkimus muokkautuu sen edetessä koko ajan. Tutkimuksessa kerättyä aineistoa tarkastellaan ainutlaatuisina tapauksina ja se näkyy aineiston tulkinassa. Laadullinen tutkimus suosii induktiivista analyysia, jota minäkin tutkimuksessani hyödynnän tarkastelemalla aineistoa yksityiskohtaisesti ja monitahoisesti sekä tekemällä niiden avulla laajempia yleistyksiä tutkittavana ja aineistosta esille nousevista asioista. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 161,164.) Laadullisen tutkimuksen avulla pyritään ymmärtämään asioita niiden yksityiskohtaisissa rakenteissa, eikä niinkään niiden yleisluontoista jakautumista tai määriä (Metsämuuronen 2008, 14).

Laadullisessa tutkimuksessa hyödynnettäviä aineistonkeruumenetelmiä ovat muun muassa teemahaastattelut, yksilö-, pari-, tai ryhmähaastattelut, osallistuva havainnointi, dokumentit kuten päiväkirja tai elämäkerrat (Hirsjärvi ym. 2009, 204–220.) Omassa tutkimuksessani tein fokusryhmähaastattelun kasvattajien sekä vanhempien kanssa. Lisäksi tein asiantuntijahaastattelun puheterapeutin kanssa. Seuraavaksi kerron lisää haastattelusta aineistonkeruumenetelmänä sekä yksilö-, että ryhmähaastattelun keinoin.

## 4.3 Haastattelu aineistonkeruumenetelmänä

Toteutin aineistonkeruun haastattelemalla, koska siinä ollaan kielellisessä ja kasvokkaisessa vuorovaikutuksessa haastateltavien kanssa ja se on menetelmänä hyvin joustava. (Hirsjärvi ym. 2009, 204.) Haastattelu on vuorovaikutusta jossa sekä haastattelijalla että haastateltavalla vaikuttavat toisiinsa. Haastattelutilanteeseen vaikuttavat haastattelijan ja haastateltavan välinen kommunikaatio sekä sosiaaliset ja fyysiset seikat. (Eskola & Suoranta 1998, 86.) Haastattelun etuna on sen joustavuus.

Haastattelussa on mahdollista toistaa kysymys, oikaista mahdolliset väärinymmärrykset ja muuttaa kysymysten järjestystä tilanteeseen sopiviksi. Haastatteluun on mahdollista valita sellaiset ihmiset, jotka tietävät mahdollisimman paljon tutkimuksen aiheesta. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 73–74.)

Haastattelu on haastattelijan ohjaama suunniteltu tilanne, joka tapahtuu tutkijan aloitteesta. Tutkijan tehtävänä on johdatella keskustelua ja selvittää haastateltavan mielipiteitä ja ajatuksia teemana olevasta asiasta. Haastattelutilanteen ylläpitäminen vaatii usein sitä, että tutkija motivoi haastateltavaa. (Eskola & Suoranta 1998, 86.) Haastattelulla on päämäärä ja tavoite, joihin haastattelun kautta pyritään. Haastattelijan tarkoituksena on saada tietoa jostakin tietystä asiasta. Tämän tietyn päämäärän ja tavoitteen vuoksi tutkija tekee kysymyksiä ja aloitteita, joiden tarkoituksena on kannustaa haastateltavaa vastaamaan tiettyihin teemoihin ohjattuihin kysymyksiin. (Ruusuvuori & Tiittula 2005, 23.) Haastattelussa tarkoituksena on saada kattavia vastauksia ja tilanteessa tutkijan on mahdollista esittää täydentäviä kysymyksiä, jolloin vastaukset ovat mahdollisimman syvällisiä ja yksityiskohtaisia. Haastateltavalle annetaan myös mahdollisuus tuottaa itse vapaasti monipuolinen ja laadukas vastaus. (Rubin & Rubin 2005, 129–130)

Haastattelija voi tehdä havaintoja haastattelutilanteesta (Tuomi & Sarajärvi 2009, 73). Nämä havainnot koostuvat usein sanattomasta viestinnästä, joita voidaan hyödyntää analyysivaiheessa (Hirsjärvi ym. 2009, 205). Haastatteluissa hyödynsin strukturoidun ja puolistrukturoidun haastattelun menetelmiä, jolloin kysymykset ja niiden järjestys oli valmiiksi suunniteltu, mutta vastausvaihtoehtoja ei asetettu valmiiksi. (Eskola & Suoranta 1998, 87.) Osa kysymyksistä oli tarkemmin määriteltyjä ja osassa kysymykset olivat suurpiirteisempiä ja muutin niiden muotoa eri tilanteissa, joka on yleisempää puolistrukturoidulle eli teemahaastattelulle (Metsämuuronen 2008, 41) Valitsin tämän puolistrukturoidun teemahaastattelun menetelmäksi, koska se mahdollisti vastausten saamisen juuri haluttuihin kysymyksiin ja antaa samalla mahdollisuuden laajoihin vastauksiin ja kysymysten muokkaamiseen tilanteen vaatimalla tavalla. (Eskola & Suoranta 1998, 88–89.)

Toteutin puheterapeutin haastattelun asiantuntijahaastatteluna hänen toimistollaan pirkanmaalaisessa kunnassa. Haastattelu oli teemahaastattelu, haastattelurungon ollessa apuna rytmittämään haastattelua. Lähetin haastattelukysymykset etukäteen

puheterapeutille, jotta hän pystyi valmistautumaan haastatteluun mahdollisimman hyvin. Haastattelussa kysyin puheterapeutin ajatuksia sosiaalisen kasvuympäristön merkityksestä lapsen kielen kehitykselle ja pyysin kertomaan konkreettisia keinoja kielen kehityksen tukemiseen sekä haasteista, joita kielen kehityksen tukemiselle voi olla. Pyysin puheterapeuttia kertomaan myös millaisista kielen kehityksellisistä asioista vanhempien ja kasvattajien olisi syytä olla huolissaan ja puheterapeutin roolista lapsen kielen kehityksen tukemisessa. Tarkemmat haastattelukysymykset ovat liitteenä opinnäytetyöni lopussa (Liite 2). Haastattelu oli sovittu hyvissä ajoin, puheterapeutin aikataulun ollessa hyvin kiireinen. Haastatteluun aikaa kului noin 45 minuuttia. Haastattelu oli rauhallinen ja rento. Seuraavassa alaluvussa kerron fokusryhmähaastattelusta pääasiallisena aineistonkeruumenetelmänäni.

#### **4.4 Fokusryhmähaastattelu kasvattajille ja vanhemmille**

Puheterapeutin haastattelun lisäksi keräsin aineistoa tekemällä kaksi fokusryhmähaastattelua, toisen vanhemmille ja toisen kasvattajille. Tämä aineistonkeruumenetelmä oli paras, koska se mahdollisti keskustelun. Kielen kehitys ja sen tukeminen ovat aihe, joka ryhmäkeskustelun avulla antaa mahdollisimman kattavan ja laajan tiedon. Fokusryhmähaastattelu on sopiva aineistonkeruukeino tähän tutkimukseen, koska ryhmässä haastateltavat saavat tukea toisistaan, joka mahdollistaa paremmin keskustelun sekä haastateltavien että haastattelijan kanssa. Tämä on siis mielekäs tapa toteuttaa haastattelu kaikille osapuolille.

Fokusryhmähaastattelussa tavoitteena on saada esille erilaisia näkökulmia, kokemuksia ja mielipiteitä haastatteluaiheesta. Fokusryhmä koostuu noin 4-10 henkilöstä ja kestää 45–60 minuuttia. (Mäntyranta & Kaila). Ryhmä on tarkasti valittu ja haastateltavat on erikseen kutsuttuja, yleensä asiantuntijoita tai henkilöitä, joilla on merkityksellinen mielipide käsiteltävänä olevaan aiheeseen. Haastatteliija toimii fokusryhmähaastattelussa puheenjohtajana, joka huolehtii aiheessa pysymisestä ja yrittää saada mahdollisimman paljon keskustelua aikaan haastateltavien välillä. Tarkoituksena on järjestää haastattelutilanteesta mukava ja rento. (Hirsjärvi & Hurme 2009, 62.)

Vanhempien haastatteluun kutsuin seitsemän vanhempaa, joista kolme saapui haastattelutilanteeseen. Haastateltavat vanhemmat valitsin, sillä perustein, että tiesin heidän lastensa olevan kolme-viisi vuotiaita ja heistä osalla on kielen kehityksen erilaisia ongelmia ja osan kielen kehitys on ikätasoista. Kasvattajat auttoivat valintojen tekemisessä, koska en ennestään tuntenut päiväkodin lapsia ja vanhempia. Kasvattajien avulla osasin valikoida oikeita vanhempia haastateltaviksi. Ryhmähaastatteluajan yhteensovittaminen kaikkien haastateltavien kanssa on vaikeampaa kuin yksilöhaastatteluissa (Eskola & Suoranta 1998, 98). Haastattelu oli sovittu ajankohtaan, jolloin kolmen haastateltavan lapset olisivat samassa päiväkotirakennuksessa temppukoulussaan, joka helpotti osan vanhemmista osallistumista haastatteluun. Haastatteluun saapui vain kolme vanhempaa, joiden lapsen kielen kehitys oli ikätasoista tai osa äänneistä puuttui. Haittana ryhmähaastattelussa Hirsjärvi ym. (2009,63) pitävätkin, etteivät kaikki kutsutut välttämättä saavu paikalle. Haastateltavien määrän ollessa pieni, vastausten laatu korvasi kuitenkin määrän. Haastattelu-tilanne kesti noin 45 minuuttia. Kaikki vanhemmat tunsivat toisensa, joten keskustelu oli helppoa, vapaata ja luontaista. Osallistujat viittaisivat toistensa puheisiin ja jatkoivat toisen aloittamaa ajatusta, joka onkin ryhmähaastattelun tavoite. (Eskola & Suoranta 1998, 98.)

Kasvattajien haastattelussa paikalla oli kuusi varhaiskasvatuksen työntekijää. Kasvattajien ryhmäkeskustelu toteutettiin lasten lepohetken aikana, joka mahdollisti näin monen kasvattajan saapumisen haastatteluun. Haastattelu kesti noin 60 minuuttia. Molemmissa haastattelutilanteissa hyödynsin nauhoitus- ja videointilaitetta, helpottaakseni myöhempää litterointia ja analyysivaihetta. Molemmat haastattelu-ryhmät olivat hyvin tasapainoisia, eikä dominoivaa eli haastattelussa enemmän itseään esille tuovaa henkilöä ollut (Eskola & Suoranta 1998, 98).

Sekä kasvattajat että vanhemmat olivat hyvin valmistautuneita haastattelutilanteeseen, jota helpotti heille kutsun yhteydessä jakamani haastattelun kysymysrunko (Liite 3 & 4). Haastattelussa kysyin vanhempien ja kasvattajien näkemyksiä lapsen kielen kehityksen keskeisistä asioista ja siitä, miten he voisivat kielen kehitystä tukea. Pyysin vanhempia ja kasvattajia pohtimaan myös haasteita, joita kielen kehityksen tukemisessa on sekä millaisiin asioihin he kiinnittävät huomiota lapsen kielen

kehityksessä. Haastateltavien on hyvä saada tutustua haastattelun kysymyksiin etukäteen, koska se parantaa vastausten laatua (Tuomi & Sarajärvi 2009, 73). Haastateltavat kasvattajien haastatteluun valikoituivat siten, että haastattelusta kiinnostuneista valitsin mahdollisimman kattavan kokonaisuuden eri varhaiskasvattajaryhmistä. Paikalla haastattelussa oli varhais erityisopettaja, lastentarhanopettajia, päivähoitajia sekä lähihoitajaopiskelija. Kaikki kasvattajat ja vanhemmat ovat Pirkanmaalla sijaitsevasta eräästä päiväkodista. Tämä ryhmien homogeenisuus eli samankaltaisuus ryhmän sisällä, helpotti kysymysten ymmärtämistä samalla tavoin ja käytetyt termit olivat helpommin ymmärrettävissä (Eskola & Suoranta 1998, 98).

Molempien ryhmien haastattelut toteutettiin saman päiväkodin neuvottelutilassa, joka on rauhallinen ja toimiva. Haastattelutilassa oli pöytä, tarpeellinen määrä tuoleja ja se oli erittäin sopiva haastattelutilanteeseen. Kasvattajien haastattelua hie-man häiritsi ajoittain ohi kulkevat työntekijät, mutta vanhempien haastattelun ollessa ilta-aikaan tätä ongelmaa ei ollut. Vanhempien haastattelutilanteessa tarjosin heille kahvia ja pientä purtavaa rentouttaakseni haastattelun alkua. Myös kasvattajilla oli mahdollisuus kahvittelemiseen haastattelun lomassa. Haastattelut olivat tilanteena varsin rentoja ja rauhallisia. Kaikki osallistujat olivat kiinnostuneita kertomaan omia näkemyksiään ja kokemuksiaan lapsen kielen kehitykseen liittyen. Kyseisessä päiväkodissa ei aiemmin ole tehty opinnäytetyötä ryhmähaastattelun muodossa ja he pitivätkin sitä hyvänä tapana saada lisätä omaa pedagogista osaamistaan.

Molemmat fokusryhmähaastattelut etenivät haastattelurunkojensa mukaisesti, jotka toimivat ohjenuorana keskusteluille. Kysymykset käsittelivät lapsen kielen kehitystä, sen vaiheita, tukemista ja haasteita. Fokusryhmähaastatteluiden tarkemmat kysymykset ovat liitteenä opinnäytetyöni lopussa. (Liite 3 & 4.) Haastatteluissa toimin itse puheenjohtajana, ollen mahdollisimman vähän äänessä kysymysten esittämisen lisäksi. Muutamia kysymyksiä haastateltavat pyysivät tarkennusta ja näin heidän oli helpompi jatkaa keskustelua. Kerroin haastattelun aluksi, että haastattelun aikana on mahdollista palata edellisiin kysymyksiin, jos mieleen tulee jotakin siihen liittyvää. Nauhoitus ja videointi mahdollistivat sen, että pystyin seuraamaan ko-koaikaisesti keskustelua ja tekemään tarvittavia lisäkysymyksiä. Vanhempien haastattelu kesti noin 45 minuuttia ja kasvattajien haastattelu noin 60 minuuttia.

Vanhempien ja kasvattajien fokusryhmähaastatteluissa oli havaittavissa hyvin paljon samankaltaisuutta vastauksissa ja he nostivat hyvin paljon samoja asioita esille. Koin aineiston olevan riittävä ja saavuttaneen näin saturaatiopisteen eli aineiston kylläntymisen, aineiston käsitellessä samoja asioita eri haastatteluissa (Hirsjärvi ym. 2009, 182; Tuomi & Sarajärvi 2009, 89).

Jokaisen haastattelun jälkeen litteroin ne mahdollisimman pian, jotta muistaisin tilanteet vielä tarkasti. Litteroinnilla tarkoitetaan haastattelun muuttamista tekstiksi sanatarkasti haastattelun mukaan (Hirsjärvi ym. 2009, 222). Litteroitua tekstiä syntyi yhteensä 18 sivua, mukaan lukien puheterapeutin yksilöhaastattelu. Litteroinnin jälkeen aloitin analyysivaiheen, josta kerron lisää seuraavaksi.

#### **4.5 Tutkimusaineiston analyysi**

Analyysin avulla on tarkoitus tehdä aineistosta selkeä ja tiivis, säilyttäen kuitenkin sen sisältämä tieto. Sen lisäksi analyysin avulla tuodaan uutta tietoa asiasta, jota ollaan tutkimassa. (Eskola & Suoranta 1998, 138.) Toteutin tutkimusaineiston analysoinnin sisällönanalyysillä. Sisällönanalyysia käytetään dokumenttien, haastatteluiden, kyselyiden ja raporttien analysoinnissa. Tarkoituksena on saada tutkittava aineisto muutettua tiivistettyyn muotoon ja näin yleinen kuvaus tutkittavasta asiasta. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 103.)

Litteroituani haastattelut etsin aineistoista ne asiat jotka sieltä nousivat esiin. Tällaisia asioita olivat esimerkiksi vuorovaikutus, vanhemmat ja kiire. Keräsin näitä asioita paperille, jokaisesta aineistosta erikseen. Tätä vaihetta kutsutaan redusoinniksi eli aineiston pelkistämiseksi, jolloin litteroidusta aineistosta karsitaan pois tutkimuksen kannalta epäolennaiset asiat (Tuomi & Sarajärvi 2009, 109).

Aineiston pelkistämisen jälkeen yhdistelin paperille listaamiani asioita toisiinsa, kunnes niistä tuli selkeitä kokonaisuuksia, joiden asiat liittyivät toisiinsa. Aineiston ryhmittelyssä eli klusteroinnissa aineistosta pelkistämisen avulla löydetyistä asioista etsitään samankaltaisuuksia ja eroavuuksia. Ryhmittelyssä samaa tarkoittavat asiat yhdistetään omaksi osaksi ja se nimetään osan sisältöä kuvaavalla käsitteellä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 110.) Ryhmiteltyäni samaa tarkoittavat asiat, erotin sen

hetkisestä analyysiaineistosta tutkimuksen kannalta oleelliset tiedot, peilaten aineistoa tutkimuskysymykseeni ja muutin niitä teoreettisempaan ilmaisumuotoon. Tuomi ja Sarajärvi (2009, 111–112) kutsuvat tätä vaihetta aineiston abstrahoinniksi eli käsitteellistämiseksi. Jatkoisin tätä vaihetta, kunnes yhdistelyjen kautta löytyivät teemat, joihin kaikki analyysissa nousseet asiat sopivat.

Valitsin pääteemoiksi ne asiat, jotka yhdistivät monia analyysissa muodostuneita käsitteitä ja samalla olivat linjassa tutkimuskysymykseni kanssa. Kehitys teema syntyi, kun pohdin mikä yhdistää vuorovaikutuksen, kiintymyssuhteen, temperamentin huomioimisen ja vaihteittain tapahtuvan kielen kehityksen (taulukko 1). Nämä asiat ovat kielen kehityksen kannalta tärkeitä, mutta eivät soveltuneet muiden teemojen sisältöihin. Teoriatiedon pohjalta muodostui teemaksi kehitys, koska kaikki nämä ovat tärkeitä keskeisiä asioita kielen kehityksessä. Toiminta, oli helppo asettaa yhdeksi pääteemaksi, koska analyysissa nousi esille monta erilaista toimintaa, kuten lukeminen, lorut, liikunta, jotka oltiin nähty tärkeiksi kielen kehityksen tukemisessa. Kehityksen ja toiminnan lisäksi teemoina analyysissa ja siten tuloksissa ovat sosiaalinen kasvuympäristö, haasteet, havainnoinnin kohteet, toiveet ja aikuisen rooli. Teemoista suurin osa nousi esiin kaikista haastatteluista ja vain toiveet ja aikuisen rooli osassa haastatteluista. Lopuksi etsin yhteneväisyyksiä ja eroavuuksia eri aineistojen teemoista ja niihin liittyvistä asioista.

Tuloksiani havainnollistamaan olen hyödyntänyt suoria lainauksia haastatteluaineistostani. Esittelen tulokseni tekemäni teemajaottelun mukaisesti. Olen analysoinut aineistoa heti ensimmäisen haastattelun jälkeen ja palannut niiden analysointiin monesti uudelleen, löytäen usein uusia erilaisia näkökulmia. Haastatteluissa kiinnitin huomiota asioihin, jotka olivat monesti esillä ja jotka erosivat toisistaan eri haastatteluissa. Yksittäisesti haastatteluissa mainitut ja vähemmän esille tulleet asiat toivat kuitenkin haastatteluihin lisää keskustelullisuutta ja olivat hyviä huomioita, jotka jäivät erilaisuudessaan mieleen.

Taulukko 1. Puheterapeutin, kasvattajien ja vanhempien tulokset kehitys teeman sisällöstä.

<b>Kehitys</b>	Vuorovaikutus (Kaikki) Temperamentti huomioitava (P) Kehittyy vaiheittain (V) Kiintymyssuhde (K)
----------------	-----------------------------------------------------------------------------------------------------------

Puheterapeutin asiantuntijahaastattelua hyödynsin osana aineistoani, lisäämään tietoa lapsen kielen kehityksen tukemisen muodoista, ja siitä miten ne asiantuntijan mielestä tukevat lapsen kielen kehitystä sekä millaisia asioita hän odottaa tai toivoo vanhempien ja kasvattajien tekevän lapsen kielen kehityksen edistämiseksi. Aineistonkeruussa vanhemmilta ja kasvattajilta saamani tietojen luotettavuutta lisäsivät puheterapeutin yhtenevät näkemykset käsitellyistä asioista. Puheterapeutti toi esille myös eriäviä mielipiteitä ja uusia näkökulmia, jotka hän on työnsä kautta havainnut. Puheterapeutti toi paljon teoriatietoa kielen kehityksestä käytännön tasolle.

#### 4.6 Luotettavuus ja eettisyys tutkimuksessa

Tutkimustulosten arvioiminen on tärkeää tutkimuksen onnistumisen kannalta. Tutkijan on hyvä kertoa tutkimuksen toteuttamisesta tarkkaan, koska se lisää tutkimuksen luotettavuutta. Tutkimuksen olosuhteista on kerrottava totuudenmukaisesti ja selvästi. Lisäksi häiriötekijöistä, paikasta, ajasta ja mahdollisista virhetulkinnoista aineistonkeräämisessä on tärkeä kertoa, jotta luotettavuus säilyy. Itsearviointi on tärkeä osa tutkimuksen luotettavuutta. (Hirsjärvi ym. 2009, 232.) Hirsjärven ym. (2009) mukaan suorat lainaukset haastatteluista rikastuttavat tekstiä ja perustelevat näin tutkijan tekemiä päätelmiä. Hyödynnänkin suoria lainauksia tulokset luvussa ja tämänkin kerroin haastateltaville ennen haastattelun alkua.

Haastatteluun osallistuvilla on annettava kattavat tiedot tutkimuksesta ja sen käytötarkoituksesta. Osallistujilla on oltava mahdollisuus kieltäytyä osallistumasta tutkimukseen tai mihin tahansa sen osaan. (Hirsjärvi ym. 2009, 25.) Työntekijät saivat itse ilmoittaa kiinnostuksestaan haastatteluun, luettuaan esitteen tutkimuksestani ja

sen tarkoituksesta sekä toteutustavasta. Tämän jälkeen valitsin haastateltavien ryhmän niin, että siitä löytyi edustajia eri kasvattajaryhmistä. Valinnan tehtyäni annoin haastatteluun osallistuville tiedoksi antona haastatteluun liittyvät aiheet, joista keskusteltaisiin. Haastateltaville on taattava anonyymius, eli yksityisyyden suoja osallistuessaan tutkimukseen, eikä tutkimusaineistoa saa luovuttaa kenellekään ulkopuoliselle (Kuula 2006, 115, 207). Tutkimuksessani ei missään vaiheessa selviä päiväkodin, sen työntekijöiden tai edes kunnan tietoja, jossa tutkimusaineisto on kerätty.

Haastatteluun liittyvien tallenteiden käytöstä on tärkeä ilmoittaa etukäteen ja pyytää suostumusta (Kuula 2006, 106) Kerroin mihin äänitteitä käytän ja etteivät heidän henkilötietonsa kuten nimi tai henkilöturvatonuus, näy tutkimukseni missään vaiheessa. Tietojen hävittämisestä ja sen ajankohdasta on tärkeä kertoa haastatteluihin osallistuneille (Kuula 2006, 108–109) Haastattelukutsussa ja haastattelun aluksi kerroin haastateltaville mihin haastatteluaineistoa hyödynnän ja millä tavoin suojaan heidän yksityisyytensä tutkimuksessa. Kerroin käyttäväni haastateltavista numeroa sekä nimikettä esimerkiksi vanhempi tai kasvattaja. Epäsuoria tunnistetietoja, kuten työvuosien määrää ja ammattinimikettä analyysissä hyödyntäessäni olen informoinut kasvattajia. (Kuula 2006, 113) Haastattelukutsut löytyvät tutkimukseni lopusta (Liite 1).

Aiheeni eettisyys oli paljon pohdinnoissa asetellessani kysymyksiä haastatteluita varten sellaiseen muotoon, ettei niissä olisi syyllistävää muotoa eivätkä ne olisi johdattelevia. Tutkimuksen aineistonkeruun toteutin itselleni tutussa päiväkodissa. Aineistonkeruun aikana pohdin, miten kasvattajilta saamiini vastauksiin on vaikuttanut se, että he tiesivät minun olevan varhaiskasvatuksessa töissä. Haastattelun aluksi muistutin olevani opiskelijan roolissa, joka haluaa oppia kaiken kielen kehityksestä. Luultavasti he kuitenkin olettivat minulla olevan jonkin verran pohjatietoa kielen kehityksestä, koska eivät kertoneet itse kielen kehityksen vaiheista. Koin tärkeäksi tuoda esille haastattelussa, että vaikka olen itsekin varhaiskasvatuksen työntekijä, niin toimin haastattelussa vain opiskelijan roolissa ja minua sitoo vaitiolovelvollisuus, siten ettei heidän sanomiaan asioita voida jäljittää kuuluvaksi kenellekään tietylle ihmiselle enkä myöskään veisi heidän sanomiaan luottamuksellisia asioita eteenpäin.

## 5 LAPSEN KIELEN KEHITYSTÄ TUKEMASSA

Tässä luvussa tuon esille tutkimustulokseni siitä mitä vanhemmat, kasvattajat ja puheterapeutti ajattelevat kielen kehityksestä ja kuinka heidän näkemystensä mukaan lasta voitaisiin siinä tukea. Yhdistän tutkimuksessa saamani tulokset ja niitä tukevan teorian. Olen eritellyt tulokset analyysissa tekemieni teemojen mukaisesti.

### 5.1 Kehitys

Tämän teeman alle kokosin aineistosta seikkoja, joilla haastateltavat kertoivat olevan myönteisiä vaikutuksia lapsen kielen kehitykseen. Tällaisiksi he kertoivat esimerkiksi vuorovaikutuksen, kiintymyssuhteen ja varhaisen tuen antamisen lapselle.

Kasvattajat nostivat vuorovaikutuksen keskeiseksi tekijäksi lapsen kielen kehityksessä. Haastatteluiden perusteella vanhemmat pitivät kasvattajien tavoin vuorovaikutusta vanhemman ja lapsen välillä merkityksellisenä lapsen kielen kehitykselle. Vuorovaikutus nousi esiin kaikissa haastatteluissa useaan kertaan eri yhteyksissä. Puheterapeutti kertoi vuorovaikutuksen olevan avainsana lapsen kielen kehitykselle, eikä sen merkitystä voi hänen mielestään korostaa liikaa. Kasvattajat kertoivat haastattelussa lapsen osallisuuden olevan osa vuorovaikutusta. Heidän mukaansa vuorovaikutus ei voi perustua vain aikuisen antamiin ohjeisiin ja olla näin yksisuuntaista, vaan se vaatii molemminpuolisuutta.

Mulle tulee ainakin heti mieleen, että vuorovaikutus (Kasvattaja).

Eli vuorovaikutus on se juttu. Ihan pieni vauvakin on vuorovaikutuksessa silloin kun itkee ja äänтелеe ja tekee erilaisia ilmeitä ja eleitä (Puheterapeutti).

Kasvattajat painottivat vanhemman ja lapsen välistä kiintymyssuhdetta pohjana lapsen kehitykselle, joka usein näkyy heidän vuorovaikutuksessaan. Kiintymyssuhteella tarkoitetaan tunnesuhdetta, joka on lapsen ja hänen ensisijaisen hoitajan välillä (Välivaara 2010, 3). Vanhempien ja puheterapeutin haastatteluissa kiintymys-

suhde ei noussut esiin. Lapsen ja vanhemman välinen kiintymyssuhde syntyy toistuvien vuorovaikutusten kautta. Vuorovaikutus erityisesti varhaisessa vaiheessa on edellytys kiintymyssuhteen muodostumiselle. (Puura & Mäntymaa 2010, 24.)

Se on erittäin tärkeä, että tulee lämmin kiintymyssuhde ja vuorovaikutteisuus (Kasvattaja).

Aikuisen sensitiivisyys nähtiin kasvattajien keskuudessa tärkeänä, jotta lapsi tuntee olonsa arvokkaaksi ja kuulluksi ja hänen aloitteisiinsa vastataan. Sensitiivisyydellä tarkoitetaan aikuisen kykyä havainnoida lasta ja vastata hänen aloitteisiinsa, se on aitoa positiivista läsnäoloa ja lapsesta välittämistä (Kanninen & Sigfrids 2012, 91–93). Puheterapeutti muistutti lapsen aloitteisiin ja kysymyksiin vastaamisen näkyvän myöhemmin lapsen kielellisessä kehityksessä. Vanhemmat totesivatkin naurahdellen jatkuvan kysymysten tulvan tietystä iässä olevan uuvuttavaa, mutta kokivat sen kuitenkin tärkeäksi vaiheeksi. Vanhemmat kokivat merkitykselliseksi olla läsnä lapsellensa ja viettää aikaa hänen kanssaan. Vanhemman on tärkeä olla läsnä ja aktiivisesti huomata lapsen vuorovaikutusaloitteet (Laakso 2011, 47).

Mulla lukee et läsnäolo ylipäätänsä. Ja puhuminen niinku mä jo äsken sanoin niin niistä kiinnostavista asioista ja ylipäänsä kaikki puhuminen, mitä puhuu sen lapsen kanssa (Vanhempi).

Lapsen aloitteisiin ja loputtomiin kysymyksiin vastaaminen kantaa hedelmää myöhemmin (Puheterapeutti).

Vanhemmat toivat esille haastattelussa, että on tärkeä keskustella lapsen kanssa asioista, joihin lapsi kokee kiinnostusta. Tässä asiassa tärkeäksi vanhemmat näkivät toistojen ja sanoittamisen merkityksen. Puheterapeutti myönsi aikuisen mallintamisen, toistojen ja lapsen jäljittelyn olevan vuorovaikutuksen lisäksi kielen kehityksen pohjalla. Kasvattajat yhtyivät tähän ajatukseen kertomalla lapsen oman kiinnostuksen puhuttavana olevaan asiaan lisäävän lapsen innostusta asiasta kertomiseen ja kuuntelemiseen. Laakson (2011, 44–47) mukaan puheen sisällöllä ei lapsen ensimmäisinä kuukausina ole väliä. Monet keskustelut esikielellisen kommunikoinnin aikana lapsen ja hänelle läheisen ihmisen välillä, käydään painottamalla ilmeitä ja eleitä. Myöhemmin vuorovaikutukselliset keskustelut on vanhempien tärkeä ohjata lapsen kiinnostuksen kohteisiin, joita lapsi esikielellisen kommunikoinnin aikana

tuo esille omin ilmein ja elein. Havainnoimalla lapsen kiinnostuksen kohteita ja niimeämällä niitä tuodaan lapselle tiedoksi, että hän on merkityksellinen, arvokas ja tärkeä. Samalla lapsi otetaan aktiiviseksi osaksi vuorovaikutuksellista keskustelua. Keskustelut vahvistavat vanhemman ja lapsen välistä suhdetta sekä kasvattavat lapsen sanavarastoa. (Laakso 2011, 44–47.) Hyvä tapa kehittää lapsen keskustelutaitoja on hyödyntää keskusteluissa lapselle mieluisia aiheita, kuten mielileikit tai kaverit (Juusola 2011, 28.) Puheterapeutti kertoi haastattelussa, että lapsen temperamentti on tärkeä huomioida vuorovaikutustilanteissa lapsen kanssa. Temperamentin merkitys vuorovaikutukseen ei tullut esille muissa haastatteluissa.

Siihen se menee et sä puhut sille kuitenkin pienestä pitäen, vaikka ei se mitään ”ymmärrä”, mutta ainahan sä et toivon mukaan joskus alkaa puhuun (Vanhempi).

Ja sitten varmaan semmoinen, että puhutaan semmoisista asioista mistä se lapsi on kiinnostunu, niin lapsi innostuu kerton ja kuuntelemaan (Kasvattaja).

Myös lapsen temperamentti tulisi ottaa huomioon: kaikki eivät ole suuna päänä ja syöksy selittämään asioista oma-aloitteisesti. Aikuisilla on taipumus kommunikoida enemmän taitavasti puhuvien lasten kanssa ja tarjota näille lapsille entistä enemmän kielellisiä kokemuksia, mutta myös vetäytyvämmät ja hiljaisemmat lapset tulisi ottaa mukaan keskusteluihin. (Puheterapeutti.)

Kasvattajien haastattelussa tietoisuus lapsen kielen kehityksen vaiheista tuli esille heidän kertoessaan toiminnan eroista eri-ikäisten lapsiryhmien kanssa. Vanhemmat toivat esille tietoisuuttaan lapsen kielen kehityksen vaiheista ja niiden etenemisestä vaiheittain jokeltelusta sanoihin ja lauseisiin. Ensisanojen vanhemmat muistelivat tulleen lapsilleen noin 8-10 kuukauden iässä. Puheterapeutti nosti esiin sen, että lapsen kielen kehitys alkaa jo hänen kuullessaan sanoja, ollessaan äidin vatsassa.

Mun pojalla oli ensimmäinen, kun sen 10 kk tämmönen kun harakka ilman kunnollista ärrää. Mä rupesin miettiä että mistä se tuli se harakka, mutta varmaan asunnon pihan kuusiaidalla istu aina paljon harakoita ja niitä katteltiin. Sit se taantu jossain vaiheessa, eikä osannu sanoo sitä enää. Se oli sen tietyn hetken. (Vanhempi.)

Varhaisen tuen ja puuttumisen tunnustivat tärkeäksi avun saamisen kannalta sekä vanhemmat että kasvattajat. Kasvattajat muistuttivat, että varhaisessa vaiheessa

kielen kehityksen vaikeuteen puuttumalla, voidaan auttaa helpommin kuin odottamalla vaikeuksien poistumista itsestään ja näin joudutaan tekemään myöhemmin suurempi työ vaikeuksien lisääntyttyä. Vanhemmat olivat sitä mieltä, että puuttuminen varhaisessa vaiheessa on tärkeää, jotta lapsi ei kärsisi omasta vaikeudestaan, kun apua olisi kuitenkin saatavissa. Varhainen tuki on ennaltaehkäisevää, suunnitelmallista ja systemaattista tukitoimintaa ja pedagogista kuntoutusta. Varhaisessa tuessa erityispäivähoidosta on mahdollista saada vinkkejä arjen tilanteisiin ja eri menetelmien käyttöön. Erityinen tuki nähdään yksilöllisenä lapsen tukemisena ja tavoitteellisena yhteistyönä lapsen muiden tukipalveluiden kanssa. (Heinämäki 2006, 8-10.) Tällaisia varhaisen tuen muotoja voivat olla esimerkiksi selkeä päivärytmi, tilajärjestelyt, työntekijöiden koulutukset ja toimintatuokiot, joissa huomioidaan kielen kehityksen tukeminen. Lisäksi varhaista tukea on puheterapeutin haastattelussa mainitsema aamupiiri ja aikuisen kielen kehitystä tukeva käyttäytyminen, johon kuuluu selkeät ja rauhalliset ohjeet.

Mitä pidempään on vaikeuksia, niin sitä enemmän niistä yleensä kärsii (Vanhempi).

Sen takia siihen ehkä niinku kannattais aika ajoissa ruveta kiinnittää sitä huomioo (Vanhempi).

Mä varmaan ensiks keskustelisin niinku siä hoitopaikassa ja neuvolassa. Ne tuli mulla ensimmäisenä mieleen. En mä ihan heti mihkään nettiin menis kattoon keskustelupalstoilta. (Vanhempi.)

## 5.2 Sosiaalinen kasvuympäristö

Vanhemmat ja kasvattajat olivat yksimielisesti sitä mieltä, että tärkein rooli ja vastuu lapsen kielen kehityksestä kuuluu vanhemmille. Puheterapeutti nosti vanhemmat kasvuympäristön tärkeimmäksi tekijäksi, joka vaikuttaa lapsen kielen kehityksen suuntaan. Korhonen (2002, 49) korostaa, että kasvuympäristön merkitys kielen kehitykseen vaikuttavana tekijänä nousee esiin vasta, jos lapsella on kielen kehityksessä vaikeuksia. Vauvalla on sisäsyntyiset valmiudet reagoida puheeseen ja ääneen. Lapsi reagoi eritavoin puheeseen, kuin muihin kuulemiinsa ääniin. Hoivapuhe

on tärkeä lähtökohta vanhemman ja lapsen väliselle vuorovaikutukselle, sen kohdistaessa lapsen tarkkaavuuden puhuttuun kieleen. Vanhemmat ja lapsen läheinen sosiaalinen kasvu ympäristö voivat tukea lasta esikielellisen kehityksen aikana, luomalla lämpimän tunnesuhteen lapseen ja pitämään sitä yllä. Puhuminen lapselle hänen syntymästään lähtien lisää lapsen kiinnostusta vuorovaikutukseen toisen ihmisen kanssa. (Laakso 2011, 44–47.) Vanhemman on tärkeä olla aidosti kiinnostunut lapsen kertomuksista ja kannustaa lasta ilmaisemaan ajatuksiaan osoittamalla, että lapsen mielipide on tärkeä. (Juusola 2011, 28).

Onhan se nyt iso. Sähän se oot joka päätät, katsooko sun lapses, puhutaan nyt vanhemmasta ei pienestä lapsesta, että katsooko se tabletteja ja pelaako se siä vai ootko sä sen kans ja puuhaatte ja juttelette sen kans kun iltaisin yhdessä kotona ootte. Siinä on iso ero. (Vanhempi.)

On niitäkin vanhempia jotka puhuu kokoajan ja ihan kertoo kokoajan sanottaa mitä tässä tapahtuu, niin se on niinku tosi valtavan tärkeä sen kielenkehityksen kannalta, et se heti että vauvana puhutaan paljon ja se lauletaan ja se kieli on siinä kokoajan ja siinä huomaa sen kehityksen älyttömän eron. (Kasvattaja.)

Vanhemmat kertoivat haastattelussa, että varhaiskasvatuksen ja kasvattajien rooli lapsen kehityksen edistäjänä on suuri, lapsen viettäessä siellä suuren osan arkipäivästään. Kasvattajat nostivat esiin vanhempien tiedot ja taidot oman lapsensa osalta. Samalla he kertoivat oman, laajemman tiedon lapsen ikätasoisesta kehitymisestä olevan osa kasvattajien osaamista. Puheterapeutti kertoi haastattelussa varhaiskasvatuksen työntekijöiden olevan asiantuntijoita, jotka ovat erikoistuneet muun muassa kielen kehityksen tukemiseen ja siinä esiintyviin pulmiin.

Vanhemmat muistuttivat kasvattajien lisäksi lapsen sosiaaliseen kasvu ympäristöön kuuluvan neuvolan ja puheterapeutin, joilta voi tarvittaessa pyytää apua ja tukea lapsen kehitykseen liittyvissä asioissa. Puheterapeutti kuvaili omaan työnkuvaansa kuuluvan vain pienen osan lapsen kielen kehityksen tukemisesta ja hänen osuutensa olevan enemmän arvioiden tekemistä johtuen siitä, että on kyseisen kunnan ainoa puheterapeutti. Hän kertoi olevansa enemmänkin orkesterinjohtaja, joka pitää langat käsissä ja yhteistyöllä varhaiskasvatuksen kasvattajien ja vanhempien kanssa he mahdollistavat parhaan mahdollisen tuen lapselle. Kasvattajat kertoivat puheterapeutin lisäksi yhteistyön foniatrian poliklinikan kanssa olevan tiivistä, jos

huolta lapsen kielen kehityksestä ilmenee. Foniatrian poliklinikalla tutkitaan ja hoidetaan aikuisten ja lasten kielellisiä häiriöitä, oppimisvaikeuksia ja nielemisvaikeuksia (Foniatrian poliklinikka 2015).

On sillä päiväkodin henkilökunnallakin, koska se on kuitenkin niinku suurimman osan päivästä niitten seurassa se lapsi (Vanhempi.)

Vanhemmilla on siis tarkka tieto siitä sen yksittäisen lapsen kielestä, muttei välttämättä semmoista yleistä niinku, vaikka tietyn ikäisen lapsen kielen kehityksestä, että minkälaista se voisi niinku olla tietyissä iässä (Kasvattaja.)

Vanhemmat lisäsivät myös muiden läheisten aikuisten, kuten isovanhempien ja lähisukulaisten olevan osa lapsen kasvuympäristöä, heidän ollessaan läsnä lapsen elämässä säännöllisesti. Kasvattajat eivät haastattelussa nostaneet esille läheisten aikuisten vaikutusta lapsen kielen kehitykseen. Puheterapeutti totesi sukulaisten lisäksi naapureidenkin olevan osa lapsen sosiaalista kasvuympäristöä, mikäli he ovat lapsen kanssa tekemisissä

Lapsen sosiaaliseen kasvuympäristöön kuuluu aikuisten lisäksi myös lapsia, joiden merkityksen vanhemmat, kasvattajat ja puheterapeutti näkivät tärkeinä. Kasvattajat totesivatkin, ettei aikuisesta ole samanlaiseen leikkiin, kuin lapsista. Kasvattajat ja vanhemmat pitivät sisarusten lisäksi ikätovereita hoitopaikassa hyvinä mallintajina ja esimerkkeinä leikeissä. Kasvattajat kertoivat sisarusten rooliin liittyvän usein pienemmän sisaruksen tai kielellistä tukea tarvitsevan lapsen kertomien tulkkaamista aikuisille ja muille lapsille. Kasvattajat ja vanhemmat näkivät kielelliset vaikeudet myös haasteena muille sisaruksille heidän matkiessa toistensa puhetta. Puheterapeutti kertoi sisarusten ja ikätoverien auttavan lasta sopeutumaan sosiaaliseen kasvuympäristöönsä ja näin tukevan häntä kielen kehityksessä.

Leikkitalanteissa varsinkin ikätoverit, nehan on tosi hyviä siinä että mallintaa (Kasvattaja.)

Ja sisarusten välillä on joskus just sellasta, että ku sisarussuhde on tietysti tosi kiinteä suhde. Niin sit sellasta lapset vaikka keskenään leikkii nii sitte se isompi sisarus voi tai pienempi voi tota ymmärtää siitä toisen puheesta vaikka niinku se ei oikeesti, se ei ulospäin ehkä kuulostaiskaan siltä et nyt se sanoo jotain, mutta niinku kuitenkin niinku hän oppii

ymmärtään ja sitte myös tulkaamaan ympäristölle sitä toisen puhetta.  
(Kasvattaja.)

### 5.3 Toiminta

Leikki nousi kaikissa haastatteluissa tärkeimmäksi toiminnaksi, jonka avulla voidaan tukea lapsen kielen kehitystä. Kasvattajat totesivat parhaita leikkimisen opettajia olevan toiset lapset. Puheterapeutti kertoi leikinomaisen toiminnan olevan varhaiskasvatuksessa tärkeä tapa opettaa lapselle kieltä. Lapsen kieli kehittyy leikissä ja muussa vuorovaikutuksellisessa toiminnassa sosiaalisen ympäristön kanssa, jolloin lapsen on mahdollista saada ymmärrys omasta ympäristöstään sekä oppia uusia asioita. (Koppinen ym. 1989, 34, 90.) Leikki on keskeinen asia oppimisessa. Sen ympärille tulisi kaiken tuen rakentua. (Aro & Siiskonen 2011, 164.) Myös Helenius ja Korhonen (2010, 70) korostavat leikin tärkeyttä kielenkehityksessä mainitsemalla leikin olevan tie kieleen. Leikissä lapsi oppii muun muassa vuorovaikutusta ja tarkkaavaisuutta (Lautamo & Lyytinen 2011, 206). Vanhemman ja varhaiskasvattajan aktiivinen osallistuminen leikkiin lisää lapsen intoa. Leikissä lapsi käsittelee arjen tapahtumia ja mieltä askarruttavia asioita sekä tuntemuksiaan, kuten pettymyksiä ja iloa. (Lyytinen 2011, 66) Leikissä lapsi oppii lisäksi viemään tarinaa eteenpäin, muodostamaan suhteita leikkikavereihin ja kuvaamaan leikin tarkoitusta. Leikkiin lapsi usein tuo mukaan omia kokemuksiaan, jotka lisäävät oppimiskokemusta. (Välimäki 2010,17.)

Puheterapeutti kertoi pitävänsä arjen toimintaa ja yhdessäoloa tärkeänä kielen kehitystä tukevana toimintana. Puheterapeutti nosti myös arjen toiminnan yhdessä vanhempien kanssa merkitykselliseksi kielen kehitykselle. Puheterapeutti jatkoi että, jo tällä tavoin voidaan tukea hyvin lapsen kielen kehitystä. Vanhemmat ja kasvattajat nostivat esille monia eri apuvälineitä ja menetelmiä, joiden avulla lapsen kielen kehitystä voidaan tukea. Näitä olivat esimerkiksi tukiviittomat, satujen lukeminen, liikunta ja musiikki, joista vanhemmat ja kasvattajat seuraavaksi kertoivat.

Vanhemmat lukivat iltasadun ja satuja ylipäättään haastattelun mukaan vaihtelevasti. Haasteeksi he näkivät useamman lapsen perheessä sisarusten eri toiveet kirjojen suhteen, jolloin luettavan kirjan valitseminen on vaikeampaa ja näin lukeminen

on vähentynyt. Luettavat kirjat vaihtelivat kotona satukirjoista, kartta-, ja ennätyskirjoihin. Vanhemmat odottivat lukemista tapahtuvan kodin lisäksi varhaiskasvatuksessa. Kasvattajat kertoivat varhaiskasvatuksen toimintaan kuuluvan satujen lukemisen. Satujen lukemisen puheterapeutit näkevät hyvin tärkeänä lapsen kielen kehityksen edistäjänä (Haapakoski 6.10.2015). Satujen kautta lapsen on mahdollista käsitellä erilaisia tunteita sekä keskustelemalla saduista, lisätä sanavarastoaan. Sadut toimivatkin hyvänä välineenä lapsen ja vanhemman vuorovaikutuksen välillä. (Pärkö 2004, 219–220.) Sadut ja lukeminen on hyvä ottaa osaksi arkea. Sanoja opettelevan lapsen kanssa katsellaan kuvakirjoja. Monesti lapsen ja vanhemman katse kohdistuu samaan kohtaan kirjassa ja vanhemman nimetessä heidän katsomansa kohde, syntyy lapselle pikkuhiljaa tietoisuus siitä, että katseen osoittama kuva tarkoittaa samaa kuin vanhemman puhe. Lapsella kiinnostus kirjoihin edistää lukemisen oppimista. Monesti kirjoista kiinnostuneet lapset haluavat heille luettavan enemmän ja he jaksavat keskittyä niiden kuunteluun pidempään. (Lyytinen 2011, 66–68.) Puheterapeutti kannusti lukemaan lapsille ja kertoo vinkkinä sellaisille perheille, joissa lapset eivät ole innostuneita saduista, että vanhemmat keskustelisivat kirjan kuvista ja juttelisivat kirjan tapahtumista ja sen herättämistä tunteista.

Meillä pyritään lukeen joka päivä mutta sit se menee siihen, että pitää lukee kaikille eri kirja (Vanhempi).

Meillä on sama juttu, että enää ei käy se sama kirja niin sitte se on menny vähä haasteelliseksi (Vanhempi).

mä just sanoin ton kirjojen luvun, sehän rikastuttaa sanavarastoo ja sitte se edistää myös sitä lapsen kykyä keskittyä asioihin, kun se on tommosen rauhallinen yhdessäolo hetki. Jotkut sanoo, että se lapsi ei oo kiinnostunut kuuntelemaan. Jos lukee tekstiä sanasta sanaan niin se ei ehkä oo kauheen kiinnostavaa lapselle, mutta jos pysähtyy katselemaan kuvia ja juttelee mitä siinä näkyy ja miltähän noista nyt tuntuu ja miltähän noi eläimet nyt sanoo niin se voi olla monta kertaa kiinnostavampaa kuin se, että pajatetaan sitä tekstiä siitä vaan. (Puheterapeutti.)

Lorut ja riimit olivat vanhempien ja kasvattajien mielestä hyviä kielen kehityksen tukemiseen. Kasvattajat kertoivat käyttävänsä niitä yleensä aamupiirissä ja odotteluhetkillä. Runoja, riimejä ja loruja voidaan hyödyntää sanavaraston kartuttamisessa, käsitteiden opettelussa, kehittämään muistia ja parantamaan äännetietoisuutta (Kaure & Rauhala-Vauhervaara 2013, 20).

Loruja ja riimejä yleensä mennään lasten kanssa niinku aamupiiirissa ja joskus kun odotellaan vuoroa johonkin vaik niinku syömään mennessä (Kasvattaja).

Kasvattajat kertoivat sadutuksen olevan hyvä toimintamuoto lapsen kielen kehityksen tukemisessa ja käytössä varhaiskasvatuksen arjessa. Puheterapeutti ja vanhemmat eivät tuoneet esille omaa mielipidettään sadutuksen merkityksestä kielen kehityksen tukemisessa. Saduttamisessa lapsi saa itse kertoa sadun/tarinan ja aikuinen kirjaa tarinan juuri kuten lapsi on se kertonut. Lopuksi tarina luetaan ääneen ja lapsi saa vielä halutessaan muuttaa tarinaa. Lopuksi valmis tarina luetaan ääneen. (Karlsson 2005, 116–117.) Saduttaminen on apuna lukemaan ja kirjoittamaan oppimisessa sekä tukee lapsen kielen kehitystä (Karlsson 2005, 140).

Ja sadutus on myös ja että luetaan kirjoja ja riimitys, että keskustellaan erilailla kuin että annetaan vaan ohjeita (Kasvattaja).

Apuvälineistä ja tukimuodoista vanhemmat nostivat esiin kuvat ja tukiviittomat. Näiden he tietävät olleen käytössä lastensa päiväkotiryhmissä. Kasvattajat kertoivat tukiviittomien sekä kuvien olevan käytössä lähes kaikissa päiväkodin ryhmissä ja ne on koettu hyviksi. Tukiviittomissa tarkoituksena on viittoa puheesta ne asiat jotka tuovat ilmi asian ytimen, ei varsinaisesti koko lausetta (Ketonen ym. 2003, 179). Kuvia voidaan käyttää valintoja tehdessä, jolloin lapsi voi osoittaa mitä haluaa tehdä tai mitä hän tarkoittaa. Kuvien avulla voidaan jäsentää leikkiä ja käydä keskustelua. (Ketonen ym. 2011, 180.)

Laulaminen ja musiikki yleensä olivat sekä vanhempien että kasvattajien mielestä hyvä tapa tukea lapsen kielen kehitystä. Kasvattajat kertovat lauluhetkiä olevan varhaiskasvatuksessa lähes viikoittain. Ruokonen (2010) näkee musiikin ja laulamisen, itsensä ilmaisemisen ja vuorovaikutuksen välineenä. Hänen mukaansa kielellinen ja musiikillinen kehitys ovat kiinteä yhdistelmä. Musiikki on tärkeä osa kielen kehityksen tukemista. Taito laulaa kehittyy yleensä yhtä aikaa kielen oppimisen kanssa, joskus aiemminkin. Musiikki on tapa olla vuorovaikutuksessa sosiaalisen ympäristön kanssa ja sitä kautta lapsi alkaa toimia aktiivisena osana ympäröivää maailmaa. Aikuisen tuen ja laulamisen mallin avulla kannustetaan lasta itseään laulamaan ja kehittymään näin kielellisesti musiikin kautta. (Ruokonen 2010, 62, 66–67)

Kasvattajat kertoivat suujumpan olevan hauska tapa harjoitella kielen kehitykseen liittyviä asioita, kuten äännteitä ja kielen motorikkaa. Suujumppa oli tuttua toimintaa myös vanhemmille, joita huvitti lasten kotona näyttämät suujumppaharjoitukset. Suujumppa on tarkoitettu lapsen kielellisen kehityksen tukemiseen ja sen avulla voidaan vähentää artikulaatio- ja äännevirheistä johtuvia puheterapia käyntejä (Kaure & Rauhala-Vauhervaara 2013, 15)

Suujumpasta mäkin tiedän, koska sitä on menty. (Vanhempi)

Kasvattajat pitivät tärkeänä huomioida liikunnan merkityksen kielen kehityksen tukemisessa. Vanhemmat eivät tuoneet esille tietoisuuttaan liikunnan merkityksestä kielen kehitykselle, mutta tukevat sitä tietämättään lasten ollessa haastattelun aikana viereisessä jumppasalissa tempukoulussa. Rauhallisen yhdessäolon lisäksi erilaiset liikunnalliset toiminnot kuten, juokseminen, pomppiminen ja keinuminen ovat yhteydessä lapsen kielen kehitykseen (Juusola 2011, 40). Tämä liikunnallisuuden tarve korostuu etenkin toisen ikävuoden aikana, jolloin myös kielen kehittyminen on tärkeässä vaiheessa esikielellisen ja kielellisen kommunikoinnin rinnakkaisvaiheen myötä (Laakso 2011, 29–32).

Tuli vielä mieleen tuosta liikunnasta, että sitte just niitä kielenkehityksen haasteita on hyvä täällä päiväkodissakin tukea, sitten minkä tahansa muun asian varjolla tavallaan, et just jos on vaik liikkuvainen lapsi ni sit niitä kielen oppimisen sisältöä voi yhdistää siihen tai tietysti leikin kautta hyvin tai että ne tulee niinku siinä sivussa huomaamatta lapselle, mutta aikuisella on tietoisuus että mitä tässä niinku ajettiin takaa. (Kasvattaja)

Kasvattajat kertoivat päiväkodissaan toimivan erilaisia pienryhmä kerhoja, joita ohjaa yksikön varhaiserityisopettaja yhdessä lastentarhanopettajan kanssa. Kielellistä tukea tarvitseville lapsille on omia kerhoja. Eräänä tällaisena kielen kehitystä tukevana kerhona kasvattajat mainitsivat Hali-kerhon. Vanhemmat eivät olleet tietoisia tällaisista kerhoista.

Vanhemmat mainitsivat elokuvat ja lastenohjelmat tapana tukea lapsen kielen kehitystä. Puheterapeutin näkemys oli, että television katsominen on kehittävää kokemus, mikäli katsottavasta ohjelmasta keskustellaan lapsen kanssa. Yksinään tv-ohjelmat eivät kuitenkaan hänen kertomansa mukaan opeta lasta olemaan vuorovaikutuksessa ja näin oppimaan kieltä.

Tutkimuksen mukaan television katsominen voi hidastuttaa lapsen kielen kehitystä. Television katsominen alkaa yhä aiemmin lapsilla ja se näkyy usein kielen kehityksen viiveenä. Tutkimuksessa 60 % lapsista jää yksin katsomaan televisiota ja heillä on yli kahdeksankertainen mahdollisuus kielen kehityksen viiveeseen verrattuna niihin lapsiin, jotka katsovat televisiota vanhempansa seurassa, ollen hänen kanssaan vuorovaikutuksessa. (Chonchaiya & Pruksananonda 2008, 978, 980.) Zimmerman ja Christakis (2005) ovat tulleet omassa tutkimuksessaan myös siihen tulokseen, ettei television katsominen ole hyödyllistä lapsen kognitiiviselle kehitykselle, jolla tarkoitetaan lapsen kykyä vastaanottaa tietoa, käsitellä sitä ja varastoida tietoa. Heidän mielestään television katsominen saattaa olla jopa vahingollista lapsen kehitykselle. He suosittelevatkin, etteivät vanhemmat antaisi alle 2-vuotiaan lapsensa katsoa ollenkaan televisiota, sen haittavaikutuksista johtuen. Koivusalo-Kuusivaaran (2007, 226-227) tutkimuksen mukaan kuitenkin television positiivisena puolena on sen vaikutus lapsen kielitaitoon, erityisesti sanaston laajentumisen osalta. Hän myönsi tutkimuksessa olevan kuitenkin tulkinnallisia ongelmia lasten kohdalla, joilla on kielen kehityksen ongelmia, mutta ei eritellyt niitä sen tarkemmin. Rican (1982) on samoilla linjoilla Koivusalo-Kuusivaaran (2007) kanssa kertoessaan oman tutkimuksensa mukaan lapsen voivan oppia television avulla uutta sanastoa. Ohjelman tapahtumat auttavat hänen mukaansa lasta ymmärtämään sanojen yhteyden tapahtumaan. Näitä tietoja lapsi myös yhdistää omaan toimintaansa ja oppii siten kieltä.

#### **5.4 Haasteet**

Suurimmaksi haasteeksi lapsen kielen kehityksen tukemiselle vanhemmat ja kasvattajat nostivat nykyisen hektisen elämän ja jatkuvan kiireen. Vanhemmat kertoivat pitkien työpäivien ja lasten hoitopäivien vievän suurimman osan arjen yhteisestä ajasta. Kasvattajat olivat huolissaan siitä, miten kiire vaikuttaa lapsen kehitykseen ja vanhemman ja lapsen väliseen aikaan. Tilastokeskuksen ajankäyttötutkimuksesta (2009) selviää että, lapsen ja vanhemman välinen aika on 10 vuoden sisällä vähentynyt huomattavasti keskimäärin yhdellä tunnilla vuorokauden aikana. Puhe-terapeutin mukaan perheiden yhteiset ruokailuhetket ovat nykyään harvassa ja lasten sekä vanhempien harrastukset vievät paljon yhteisestä ajasta. Perheen arjen kiireellisyys vaikuttaa usein lapsen ja vanhempien vuorovaikutukseen negatiivisesti.

Tärkeää olisi kuitenkin löytää kiireisen arjen keskellä aikaa, jolloin vanhemmat keskittyvät vain vuorovaikutukseen lapsen kanssa ilman erillistä oheistoimintaa, kuten pelaamista. (Pärkö 2004, 216–217.) Rauhallinen ja hälinätön ilmapiiri lapsen kanssa keskusteltaessa, edesauttaa lapsen kielen kehittymistä (Juusola 2011, 40). Lapsen kielen hallinta mahdollistaa toimimisen kavereiden kanssa arjen leikeissä ja tilanteissa. Hyvät kommunikointi- ja keskustelutaidot parantavat lapsen asemaa kavერიpiirissä ja mahdollistavat sosiaalisen kasvuympäristön laajentamisen. (Neitola 2011, 31.)

Siis ku nykyään on niin kiire vanhemmilla ja lapsilla on pitkiä päiviä hoidossa ja varsinki jos on pieni. Ja kotona voi olla vaan semmosta että ei kauheesti kerkee mitään semmosta tekeen sen lapsen kanssa mikä auttais siihen kielen kehittymiseen. (Vanhempi)

Mielenkiintoista että vaikuttaako semmoinen tän hetken hektinen elämäntapa tai yleinen kiire siihen, ettei oo aikaa jutella sen lapsen kanssa tai tarta niihin lapsen tekemiin keskustelu aloitteisiin tai tämmösiin. (Kasvattaja)

Lapsen perimä oli kaikkien vastaajien mukaan haaste lapsen kielen kehitykselle, mikäli vanhemmilla itsellään on ollut jokin kielen kehityksen vaikeus. Kasvattajat kokivat tärkeäksi tiedon siitä, jos vanhemmilla on itsellään ollut kielen kehityksen vaikeuksia, jotta osaisivat tarkemmin seurata lapsen kehityksessä tuota osa-aluetta. Vanhemmat eivät useinkaan kasvattajien mielestä pitäneet asiaa mainittavan arviolisena, eivätkä ole ajatelleet sen merkitystä lapsen kehitykselle, koska ovat itsekin selvinneet ilman tukea. Kasvattajat halusivat kuitenkin nostaa esille sen näkökulman, että lapsen parasta ajatellen olisi tärkeä aloittaa tukeminen mahdollisimman varhain. Kielenkehitykseen ja sen vaikeuksiin vaikuttavina taustatekijöinä nähdään perinnölliset tekijät. Mikäli lapsen perheessä vanhemmilla tai sisaruksilla on kielenkehityksen vaikeus, lisää se riskiä myös muilla sisaruksilla sekä perheen lapsilla. Yhteys keskosuuden, Apgar-pisteiden ja kielenkehityksen vaikeuksien välillä on myös havaittu tutkimuksissa. (Ahonen & Lyytinen 2011, 86–87.) Apgar-pisteillä tarkoitetaan pisteitä jotka lapsi saa ensimmäisten minuuttien aikana synnyttyään. Pisteisiin vaikuttavat lapsen hengitys, sydämensyke, ärtyvyys, lihasjäntevyys ja ihon väri. Apgar-pistemäärä voi lapsella olla syntyessään nollan ja kymmenen välillä. (Jaatinen & Raudasoja 2012, 247.)

Ja sitten tietysti se perimä mikä vaikuttaa, jos on vanhemmilla ollut jotain puheenkehityksessä ni se voi periytyä sille. (Vanhempi)

Ja sitten jos sen lapsen vanhemmilla on jotain lukihäiriöä tai jotain ni kyllähän sitä lapseen kiinnittää huomiota, jos näyttää että on vaikka puheentuottamisessa jotakin niin tulee tarkemmin seurattua sitä. (Kasvattaja)

Kasvattajat nostivat esille huolensa vanhempien lisääntyneestä sosiaalisen median ja älylaitteiden käytöstä. Vanhemmat toivat esiin oman näkökulmansa siitä, että vanhempien tehtävä on huolehtia, ettei lapsi vietä aikaansa teknisten laitteiden parissa, vaan vanhempien kanssa. Mediassa on vuoden 2015 aikana puhuttu ilmiöstä, jossa vanhempien älypuhelimien ja sosiaalisen median käyttö on riski lapsen kielen kehitykselle. Tieteellinen näyttö vanhempien älypuhelimien käytöstä kuitenkin puuttuu. Median mukaan älypuhelimet siirtävät vanhempien huomion lapsista pois ja vähentävät näin vanhemman ja lapsen välistä vuorovaikutusta. Tämä vuorovaikutuksen väheneminen on puheterapeuttien mukaan nähtävissä lasten lisääntyneinä kielen kehityksen ongelmina ja puhumattomuutena. Mediassa esillä olleet puheterapeutit painottavatkin lapsen oppivan kieltä puhetta kuulemalla ja siihen vanhempien asioiden sanoittaminen ja vuorovaikutus lapsen kanssa on avainasemassa. (Haapakoski 6.10.2015.) Haastattelussani puheterapeutti ei pitänyt vanhempien lisääntyneitä sosiaalisen median käyttöä parhaana kielen kehityksen vaikeuksien selittäjänä. Hän kuitenkin ilmaisi huolen siitä, että älypuhelimet näkyvät katukuvassa lapsen ja vanhemman vuorovaikutusta vähentävänä tekijänä.

Nykyään on puhuttu siitä, että niinku pienet lapset ei oikeastaan niin hirveesti puhukaan, kun ennen kun vanhemmat on niin paljon netissä ja sosiaalisessa mediassa ja muuta, että lapset puhuu vähemmän, aamulehdestä luin. Niin että se on tosi huolestuttava asia. (Kasvattaja)

Nyt on ollut myös näitä uutisia, kun kolmevuotiaat lapset ei puhu, koska vanhemmat on kokoajan sosiaalisessa mediassa. Ehkä se nyt ei oo ihan se paras selittävä asia, mutta siis kyllähän sen nyt huomaa, että esimerkiksi bussipysäkillä äiti ja vaunuissa lapsi, niin kyllä se äiti melkein on puhelimella ja lapsi siinä vaan katselee itseksensä, ettei siinä kauheasti oo sitä keskustelua tuu. (Puheterapeutti.)

Kasvattajat nostivat suuret ryhmäkoot merkittävimmäksi haasteeksi omalle työlleen ja siten lasten kehityksen tukemiselle. Kasvattajat kokivat, ettei heillä ole isojen ryhmien vuoksi aikaa keskittyä tarpeeksi kaikkien lasten yksilöllisten tarpeiden huomiointiin. Ajan rajallisuuden vuoksi he kokivat, varhaiseritysohjaajan ohjaamat kerhot hyvänä lisätukena ryhmän oman toiminnan lisäksi. Vanhemmat eivät haastattelussa ryhmäkokoa maininneet haasteena.

Isot ryhmät tietysti ja se että on paljon hommaa ja monta havainnoitavaa ni siinä ei niin pysty pureutuun siihen yhteen niin paljon, kun mitä tahtois, ehkä antaa sitä aikaa, on si hyvä, että on vähä noita ekstra kerhoja ja semmoista muita aikuisia joiden kanssa jakaa ja yhdistellä (Kasvattaja).

Ja se ettei ehdi kuuntelemaan niin paljoo kun mitä lapsilla olis asiaa (Kasvattaja).

Puheterapeutti näki ryhmäkokojen suurentamisen suurena haasteena päiväkodeissa, sen aiheuttaman melutason nostamisen myötä. Hän tiivistä kertomansa mielipiteeseen siitä, että säästöt ovat kirosana lapsen kehityksen kannalta. Kasvattajat myönsivät haastattelussa melutason ja yleisen hälyn lisäävän työn haasteellisuutta. Esimerkkinä kasvattajat kertoivat ruokailutilanteesta, joka tapahtuu isossa ruokasalissa. Siellä heidän kertomansa mukaan on vaikea yleisen hälyn vuoksi kuulla toisia työntekijöitä tai lapsia. Kielihäiriöisen lapsen kohdalla tilojen, leikkipaikkojen ja niistä aiheutuvien melujen huomiointi vähentämällä melun määrää, on tärkeä tapa tukea lasta (Korpilahti ym. 2014, 56). Aron ja Siiskosen (2011, 174) mukaan ilman hälyä lapsi pystyy paremmin kommunikoimaan ja ymmärtämään muiden puhetta. Vanhemmat eivät tuoneet esille melua haasteena lapsen kielen kehitykselle.

Täällä on tausta häly ja ääni. ja kaikki tää levottomuus täällä. (Kasvattaja)

Päiväkodeissakin tää on trendinä, että kasvatetaan ryhmiä ja tehdään sellaisia isoja keskuksia, niin aina sitä melua tulee vaan lisää. Sitten kotonakin saattaa se telkkari huutaa siellä taustalla koko ajan tai radiomusiikit soi. Semmoinen rauhallinen keskustelu vähenee koko ajan. (Puheterapeutti.)

Vanhemmat ja kasvattajat kertoivat yhteistyön kasvattajien kanssa olevan ajoittain osalle vanhemmista haastavaa. Vanhemmat myönsivät, että osa vanhemmista ei

halua viedä lapsiaan puheterapiaan, vaikka siihen olisi nähty tarvetta päiväkodissa. Kasvattajat kertoivat olleensa tilanteissa, joissa vanhemmat ovat kieltäytyneet lapsen kielen kehityksen tukemisesta esimerkiksi puheterapeutin avulla. Syynä vanhemmat olivat pitäneet sitä, että ovat itsekin pärjänneet hyvin, vaikka heilläkin on ollut vaikeuksia kielen oppimisessa. Osa vanhemmista oli kertonut myös haluavansa antaa lapsen kehittyä omaa tahtia. Tämän kasvattajat näkivät haasteena heidän ja vanhempien yhteistyölle, mutta kertovat ettei lapsi täysin vaille tukea silti jää vaan varhaiskasvatuksessa silti tehdään kaikki mitä voidaan. Puheterapeutti yhtyi kasvattajien näkemykseen vanhempien vaihtelevasta halusta tuoda lastansa vastaanotolleen. Hänen mukaansa osa vanhemmista saattoi vähätellä lapsensa ongelmaa ja on olla sitä mieltä, että myöhemminkin ehtii oppimaan. Puheterapeutti halusikin heti tiedottaa, että vain äännevirheet on mahdollista korjata, muiden kielen kehityksen vaikeuksien kohdalla puhutaan haittojen lieventämisestä. Lapsen tuen saamisen puheterapeutti koki olevan enemmän kiinni vanhemmista kuin siitä, ettei tukea olisi tarjottu. Vanhempien rooli kielen kehityksessä on merkittävä, joten kasvattajat odottivat ja toivoivat myös perheiden tukevan lapsen kielen kehitystä. Tutin koikaikainen käyttö pienellä lapsella kotona, on kasvattajien mukaan selkeä haitta lapsen kielen kehitykselle.

Mut sit on semmosiakin tapauksia, että vaikka on kiinnitetty huomioo ja pyydetty että menis käymään puheterapeutilla ni ei oo vanhemmat menny lapsen kans (Vanhempi).

Niin sehän tietenkin tuo niitä haasteita et, jos ei oo sitten yhteistyötä heidän kanssaan (Kasvattaja).

Kasvattajat ja vanhemmat tiesivät puheterapeutin luo pääsemisen olevan vaikeaa kunnassa ja se on yksi haaste lapsen kielen kehityksen tukemiselle. Heidän mukaansa jonot ovat pitkät ja jonottamaan voi joutua jopa kolme kuukautta. Puheterapeutti myönsi jonojen vastaanotolleen olevan pitkät. Tästä syystä hän painottikin vanhempien ja varhaiskasvatuksen roolia lapsen kielen kehityksen tukemisessa.

Puheterapeutille on tosi vaikea päästä (Vanhempi).

## 5.5 Havainnoinnin kohteet

Kasvattajat kertoivat havainnoivansa lasten kielen kehitystä päivittäin, toisinaan kokonaisvaltaisesti ja toisinaan taas tilannekohtaisesti. He muistuttivat työskentelevänsä eri-ikäisten lasten parissa. Tällöin kielen kehityksen havainnointi ja asiat joihin huomiota kiinnitetään, ovat erilaisia. Puheterapeutti näki, että pienimmillä lapsilla tärkeintä on kiinnittää huomiota tunnistako lapsi puhetta tai kommunikoiiko hän mitenkään. Kolmevuotiaana lapselta pitäisi odottaa puheterapeutin kertoman mukaan jo lausepuhetta. Puheterapeutti totesi, että neljävuotiaalta odotetaan ikätason mukaista puhetta. Tällöin lapsen puheen pitäisi olla helposti ymmärrettävissä ja siinä olisi vain muutamia äännevirheitä. Puheterapeutti lisäsi tärkeäksi havainnoida lapsen kerronnantaitoa, jonka pitäisi olla sujuvaa neljävuotiaana. Kasvattajat olivat eritelleet vielä tarkemmin asiat, joihin he kiinnittävät huomionsa puheterapeutin kertomien lisäksi. Tällainen asia oli lapsen kuulon huomioiminen. Eräs kasvattaja kertoi tapauksesta, jossa lapsen kielen oppimisen vaikeus johtui huonosta kuulosta. Varhaiskasvattajat kiinnittivät huomionsa myös pienempiin yksityiskohtiin, kuten sijamuodot ja sanapäätteet. Vanhemmat kertoivat kiinnittävänsä huomiota siihen, jos lapselta puuttuu äänneitä ja kertovat omien lastensa äänneiden puuttumisesta. Äänneiden lisäksi vanhemmat huomioivat ja huolestuisivat, jos puheesta ei saa selvää, mutta kertoivat että heidän lapsillaan ei tällaista ole ollut.

No äänneet, sit se ulosanti. Sijamuodot ja sanapäätteet, ja mitä nyt ikätasoisesti voikaan odottaa siltä (Kasvattaja).

ja puheen tuottaminen, ymmärtäminen että ymmärtääkö se lapsi, vaikka jotain kysymystä (Kasvattaja).

Meillä vähä puuttuu R viä, välillä tulee ja välillä ei (Vanhempi).

Jos se puhe ei olis ymmärrettävää, ettei siitä niinku oikein ittekään sais mitään selvää ni sit sitä ehkä kannattais vähä huolestua, jos se on semmosta. Meillä ei oo ollu tämmöstä mutta oon kohdannu joskus semmoisen et sit ite on ihan et mitäköhän se tarkoittaa. (Vanhempi.)

## 5.6 Aikuisen rooli

Kasvattajat kertoivat lasten kanssa toimimisen lisäksi työhönsä kuuluvan erilaisten kartoitusten tekemistä, joissa verrataan lapsen osaamista muihin ikäisiinsä lapseen jollain osa-alueella. Kettu-testi<sup>1</sup> ja Kehun<sup>2</sup> kasvattajat mainitsivat eräinä arviointimenetelminä joita ovat käyttäneet. Arviointien avulla he kertoivat saavansa lisätietoa siitä missä sitä tukea tarvitaan, jotta osaavat tukea oikeaa taitoa. Kasvattajien tehtävänä oli heidän mukaansa suunnitella tuokioita ja huomioida niiden suunnittelussa, että kielellisten taitojen tukeminen on mukana kaikissa toiminnoissa.

Ja se että tuokioita suunnitellessa mietitään, että mikä tässä on se kielellinen anti, että siinä on niitä loruja, lauluja että sitä on niinku siellä toiminnassa mukana joka paikassa (Kasvattaja).

Havainnointi oli kasvattajien mukaan koko ajan osa heidän toimintaansa. Joskus he kertoivat tekevänsä sitä suunnitelmallisesti jostakin tietystä asiasta ja toisinaan vain havainnoivat yleisesti lapsia. Havainnointi oli kasvattajien mukaan entistä tärkeämpää, jos lapsella on joitakin haasteita kehityksessään. Kielen kehitystä he kertoivat havainnoivan kokonaisvaltaisesti, koska se on läsnä arjessa jatkuvasti. Kasvattajat tiedostivat lasten erilaisuuden kuten temperamentit ja huomioivat ne havainnoineissaan. Havaintojen laatuun ja siihen mihin havainnoineissaan kiinnittää huomiota, kasvattajat kertoivat vaikuttavan ryhmän ja lasten iän. Kasvattajien työhön kuuluu lapsen kielen kehityksen havainnointi ja sen tukeminen yksilöllisesti lapsen tarvitsemilla alueilla (Välimäki 2010, 17).

Sitä havainnoidaan, sitä tehdään erilaisia kartoituksia, verrataan ikätasoon ja tuetaan jos on jotain hässäkkää (Kasvattaja).

Kuiteski niinku jokainen hoitaja meistä täällä on vähä tuntosarvet pystyssä, että jos huomaa jotain niin tiedottaa siitä eteenpäin sitten, jos on tarve (Kasvattaja).

Kasvattajat kertoivat muuttavansa puhetapaansa sen mukaan kenelle puhuvat, jotta he käyttäisivät sellaista sanastoa ja ohjeita jotka lapsi ymmärtäisi. Kielenkehityksen

---

<sup>1</sup> Kettu-testi on 3-vuotiaille tarkoitettu puheen ja kielenkehityksen arviointimenetelmä, jota mm. päiväkodit käyttävät (Pedihealth Oy).

<sup>2</sup> Kehu on viisivuotiaiden lasten kasvun ja kehityksen arviointimenetelmiä varhaiskasvatukseen (Nokian kaupunki).

vaikeuksia omaavan lapsen kanssa on tärkeä muistaa lyhyet ja selkeät ohjeet, jotta lapsi saa poimittua ohjeesta sen mitä häneltä odotetaan (Lyytinen 2011, 54). Puhe-tavan lisäksi kasvattajat kokivat tärkeäksi muistaa lapsen kanssa puhuttaessa sen, että aikuinen menee lapsen tasolle ja hyödyntää sellaista tilaa, joka ei ole meluisa. Haastattelussa puheterapeutti toi esiin, rauhallisen ja selkeän puheen sekä konkreettisesti lapsen tasolle asettumisen olevan asioita joiden avulla lapsi ymmärtää helpommin aikuista ja vuorovaikutus säilyy. Aikuisen on tärkeä puhua lapselle tämän iän ja kehitystason mukaisesti. Katsekontakti on tärkeä huomioida puheessa. (Aro & Siiskonen 2011, 165.)

Ja sit sillai että kasvattaja niinku mukauttaa sitä omaa puhetyyliänsä sen mukaan että minkälainen se vastaanottaja on, käyttää ehkä semmoista sanastoa mitä se lapsi tuntee tai antaa sen mittasia ohjeita kuin se lapsi pystyy vastaanottaan (Kasvattaja).

Kasvattajat kertoivat huomioivansa toiminnassaan monia asioita, jotta lapsen kehityksen tukeminen olisi toimivaa. Tällaisiksi asioiksi kasvattajat mainitsivat hyvän tiimityön tärkeyden ja omien havaintojen jakamisen tiimikavereiden kanssa sekä yhteisten pelisääntöjen sopimisen. Varhaiserityispettaja on kasvattajien mukaan tärkeä yhteistyötaho, jota voivat konsultoida ja jolta saavat vinkkejä arkeen. Pienryhmien muodostuksessakin kasvattajat hyödyntävät tietoisuuttaan siitä mikä on kellekin lapselle hyväksi ja mitkä ovat lapsen yksilölliset tarpeet.

Tai sitte joku ihan sellainen esimerkiksi että lapsi joka opettelee kieltä niin sitten vois vaikka ajatella että jollekin sanalle vaikka hanskoille niin ettei olis niinku käytössä viittä erilaista sanaa että on hanskat, lapaset, rukkaset ja tumput ja vanttuut ja mitä kaikkee. Vaan jos lapsella on sen tyylistä pulmaa niin sitte voi sitten tietoisesti kinnittää huomiota siihen, että käytetään tän lapsen kohdalla vaan sanaa hanskat. (Kasvattaja)

Puheterapeutti toi esille haastattelussa asioita jotka eivät käy ilmi kasvattajien haastattelussa aikuisen roolin osalta. Hän painotti lapsen itsetunnon tukemisen tärkeyttä sekä kannustamista, osana lapsen kielen kehityksen tukemista. Varhaiskasvatuksessa ja perheissä tärkeänä puheterapeutti näki aikuisen osallistumisen lapsen leikkeihin. Vauva-ajalle hän näki tärkeimmäksi vanhempien tehtäväksi kielen kehityksen tukemisen osalta hoivapuheen, jossa vanhempi kertoo mitä on tekemässä ja sanottaa näin arkea. Puhumisen lisäksi puheterapeutti muistutti siitä, ettei kuuntelemistakaan pidä unohtaa, vaan on hyvä kuunnella ja ihmetellä erilaisia ääniä.

## 5.7 Toiveet

Vanhemmat kertoivat haastattelussa, toivovansa enemmän tietoa varhaiskasvatuksesta sen toiminnan sisällöstä ja siitä miten se tukee esimerkiksi kielen kehitystä. He kertoivat, etteivät tällä hetkellä tiedä millaista kielen kehitystä tukevaa toimintaa päiväkodissa on suujumpan, musiikin ja lukemisen lisäksi. Tärkeäksi vanhemmat näkivät, että kasvattajat kertoisivat havainnoistaan heti, jotta lapsen tukeminen voitaisiin aloittaa jo varhaisessa vaiheessa.

Ehkä se, että siihen puututtais sitte tavallaan ajoissa varhaisessa vaiheessa, et siitä kerrottais sitte vanhemmille. (Vanhempi)

Yhteisen linjan lapsen tukemisessa vanhemmat näkivät tärkeäksi, jotta saadaan paras tulos aikaiseksi. Kasvattajat ja puheterapeutti kertoivat toiveinaan olevan hyvän yhteistyön vanhempien kanssa ja sen, että vanhemmat näkisivät lapsensa kielen kehityksessä havaitut ongelmat tärkeiksi tukemisen kohteiksi. Yhteiset keskustelut siitä miten toimitaan ja harjoitusten antaminen ja ohjeistaminen on vanhempien mielestä hyvää yhteistyötä ja tukee parhaiten lapsen kehitystä. Varhaiskasvattajien toimissa kasvatuskumppaneina vanhempien kanssa, olisi tärkeä tuoda vanhemmille tietoa lapsen kielen kehityksen vaiheista ja tavoista joilla sitä varhaiskasvatuksessa tuetaan. Vanhemmat ovat tärkeässä roolissa lapsen kielen kehitystä havainnoitaessa sekä arvioitaessa mahdollisia tuen tarpeita. (Välimäki 2010,18.)

Ja sit ois se linja perheen ja päiväkodin välillä, että kummassakin tehtäis samanlaisia harjoituksia että ne tuottais tulosta, et jos toises paikas tehdään toisenlailla ja semmonen yhteinen keskustelu että miten toimitaan. että miten sais sitä puhetta selkeämmäks tai miten kirjaimia tulis. (Vanhempi)

Päiväkodissa kuitenkin sitä tietotaitoa on vähä enemmän ja jos siä tehdään jotain harjoituksia, ni kertoo vanhemmille, että minkälainen harjoitus, niin sitä vois sit tehdä myös kotona. (Vanhempi)

## 6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä luvussa esittelen tuloksista tekemiäni johtopäätöksiä ja vastaan tutkimuskysymyksiini. Tavoitteenani oli tutkia vanhempien ja kasvattajien tietoisuutta kielen kehityksestä ja sitä, miten he voivat tukea lasta siinä. Sain selville, että vanhemmat ja kasvattajat ovat hyvin tietoisia lapsen kielen kehityksestä ja siihen vaikuttavista tekijöistä. Vanhempien tietoisuuteen saattoi vaikuttaa se, että heidän omalla tai lähipiirissä olevalla lapsella oli kielen kehityksen viivästymiä. Kielen kehityksen tukeminen nähtiin tärkeäksi ja varsinkin varhaiskasvatuksessa sen kerrottiin olevan päivittäin tietoisesti läsnä havainnoinnin avulla ja toiminnassa. Vanhemmat toivoivat saavansa kasvattajilta enemmän tietoa toiminnasta, joka sisältää kielellistä tukemista sekä ohjeistusta voidakseen tukea lastaan paremmin myös kotona.

Tärkeimpänä kaikkien haastateltavien puheessa nousi esille selkeästi vuorovaikutuksen tärkeys kielen kehityksen tukemisessa. Sitä pidettiin koko kielen kehityksen pohjana ja ainoana tapana tukea lapsen kielen kehitystä. Lasta voitiin tukea monien eri toimintojen avulla. Kaikki nämä kielen kehitystä tukevat toiminnot tapahtuvat vuorovaikutuksessa lapsen kanssa. Parhaina toimintoina pidettiin leikkiä, lukemista, laulamista, liikuntaa ja keskusteluja lapsen kanssa. Varhaiskasvatuksessa voidaan tukea kielen kehitystä lisäksi suujumpan, sadutuksen ja erilaisten kerhojen avulla lapsen tarpeiden mukaan. Kasvattajien ja vanhempien on hyvä tiedostaa vuorovaikutuksen merkitys kaikessa toiminnassaan lapsen kanssa, jotta voivat tietoisesti lisätä sitä ja tukea lasta kielen kehityksessä. Vuorovaikutustilanteissa aikuisen on tärkeä huomioida tietoisesti vetäytyvät ja ujut lapset, jotka saattavat helposti jäädä keskusteluiden ulkopuolelle.

Tuloksista kävi ilmi, että vanhempien rooli on tärkein lapsen kielen kehityksen tukemisessa. Haastateltavat kuitenkin kertovat, etteivät kaikki vanhemmat halua tukea lapsensa kielen kehitystä tietoisesti. Tämä saattaa viivästyttää lapsen tuen saamista. Vanhempien vaikutus lapsen kielen kehitykseen oli esillä myös teoriassa ja se tuki hyvin tutkimustuloksia. Kasvattajat nähtiin toisena tärkeänä tekijänä, lapsen viettäessä paljon aikaa varhaiskasvatuksessa. Lapsen kielen kehitystä huomioidaan varhaiskasvatuksessa päivittäin havainnoimalla lasta eri tilanteissa. Kielen kehitys otetaan huomioon kasvattajien kertoman mukaan osana kaikkea päiväkodin

toimintaa. Näiden lisäksi lapsen kanssa tehdään erilaisia tehtäviä, joiden avulla pystytään selvittämään millaista tukea lapsi tarvitsisi kielen kehitykseen.

Tuloksissa tuli ilmi, että perheiden kiireinen elämä ja vähäinen aika yhdessä lasten kanssa, ovat suurimpia haasteita kielen kehityksen tukemisessa. Kiireinen elämä vähentää näin myös perheen mahdollisuuksia olla vuorovaikutuksessa toistensa kanssa. Lasten ajan viettäminen lastenohjelmien parissa, toi esiin ristiriitaisia näkemyksiä sen vaikutuksesta lapsen kielen kehitykseen. Vanhemmat näkivät sen tapana tukea lapsen kielen kehitystä, kun taas puheterapeutti ajatteli sen negatiivisia vaikutuksia. Vanhempien sosiaalisen median käytön nostivat esiin kasvattajat ja puheterapeutti, jotka olivat huolissaan sen vaikutuksista lapsen kanssa vietettyyn aikaan ja sen vuorovaikutuksellisuuteen. Tuloksissa esittelemäni tutkimukset television katsomisen vaikutuksista lapsen kielen kehitykselle, olivat vaihtelevia. Toisaalta television nähtiin olevan haitallinen, varsinkin pienillä lapsilla, ja jos tilanteessa ei ollut mukana vuorovaikutuksellisuutta toisen katsojan kanssa. Toiset tutkimukset toivat kuitenkin esille televisio-ohjelmien hyödyt, esimerkiksi lapsen kielellistä sanastoa lisäävänä toimintana. Lapsen kieli voi kehittyä rajallisesti televisio-ohjelmien avulla, koska ne eivät sisällä vuorovaikutusta, mutta lisäävät osaltaan lapsen käyttämää sanastoa.

Kasvattajat kokivat suurimmaksi haasteekseen lapsen kielen kehityksen tukemisessa suuret ryhmäkoot. Vanhemmat eivät tätä huolta tuoneet ilmi ja se saattoi johtua siitä, ettei ryhmäkokojen suuruus ja päiväkodin arki näy samalla tavoin vanhemmille kuin siellä työskenteleville kasvattajille.

Haastatteluista ei noussut esiin uusia tapoja tai menetelmiä tukea lapsen kielen kehitystä. Kuitenkin tutkimuksen avulla vahvistui käsitys vuorovaikutuksen tärkeydestä lapsen kielen kehitystä tuettaessa. Vanhempien ja kasvattajien on vietettävä vuorovaikutuksellista aikaa lapsen kanssa arjen kiireistä huolimatta, jotta lapsen kieli kehittyisi.

Vanhemmat, kasvattajat ja puheterapeutti olivat hyvin yhteneväisiä ajatuksissaan lapsen kielen kehityksestä ja sen tukemisesta. Haastatteluissa nousseet teemat ja niissä esiintyneet asiat tukivat myös teoriatietoa aiheesta. Sosiaalisen median, tek-

nologian ja lastenohjelmien vaikutus lapsen kielen kehitykseen olivat ainoita eroavuuksia tuloksissani, joka näkyi vanhempien ja puheterapeutin eri näkemyksinä siitä, miten televisio voi tukea lapsen kielen kehitystä.

Varhaiskasvatuksessa voitaisiin tehdä vanhemmille tiedote/ohje, josta selviäisi mitkä toiminnot heillä ovat kielen kehitystä tukevia ja miten vanhemmat voivat niitä käyttää ja soveltaa kotona. Lapsen kielen kehityksestä ja sen tukemisesta jo ennen ongelmien havaitsemisesta olisi hyvä kertoa vanhemmille, esimerkiksi vanhempainillassa päiväkodin pienimpien ryhmässä, jossa lapset eivät vielä osaa puhua. Näin vanhemmat osaisivat tukea lapsen kielen kehitystä jo ennen mahdollista tuen tarvetta. Vanhemmat tietäisivät myös millaiset asiat saattavat olla merkki kielen kehityksen ongelmasta ja lapsen tukeminen voitaisiin aloittaa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Näin kielen kehityksen ongelmia voitaisiin vähentää tai lieventää ja vanhempien vastarinta kielen kehityksen tukemista kohtaan voisi olla pienempi heidän parempien tietojensa vuoksi.

Tutkimustulosten ja teorian tiedon perusteella tulin siihen lopputulokseen että, lapsen kielen kehitystä tuetaan parhaiten olemalla vuorovaikutuksessa lapsen kanssa keskustellen, leikkien tai arjen tekemisissä. Vanhempien rooli lapsen kielen kehityksen tukemisessa on kaikista tärkein. Lapsen viettäessä suuren osan päivistään varhaiskasvatuksessa, nousee kasvattajien rooli tärkeäksi tueksi vanhempien rinnalle. Kasvattajat voivat asiantuntijoina lisätä vanhempien tietoa lapsen kielen kehitykseen ja sen tukemiseen liittyen, jotta lapsi voi saada parhaan mahdollisen tuen.

## 7 POHDINTA

Kiinnostukseni lapsen kielen kehitykseen ja sen tukemiseen on ollut vahva jo vuosia. Työssäni varhaiskasvatuksessa olen tehnyt havainnon lasten monista kielellisistä vaikeuksista ja niiden suuresta määrästä. Päästessäni opiskelemaan sosionomiksi tiesin haluavani tehdä kielen kehitykseen liittyvän opinnäytetyön, jota olisi mahdollista valmistumisen jälkeen hyödyntää omassa työssäni. Saisin tutkimuksen avulla lisää tietoa ja osaamista kielen kehityksestä ja siihen liittyvistä ongelmista ja niiden tukemisesta.

Opinnäytetyöprosessin alku oli hyvin vaikea, koska en osannut määritellä millaisesta näkökulmasta asiaa käsittelisin ja miten lähtisin siinä etenemään. Monesti mietin aiheen vaihtamista, koettuani etten tiennyt mitä olen tekemässä. Alun vaikeuteen syynä oli luultavasti vankka ajatus tutkimusaiheestani, mutta se miten sen liittäisi sosionomi (AMK) opintoihin oli täysin hukassa. Lopulta ymmärrettyäni uuden näkökulman kielen kehitykseen ja löydettyäni oikeaa lähdemateriaalia sain kirjoitustyön alkuun. Teoriaosuuden kirjoittamisen jälkeen ja aineistonkeruun aikana sain ahaa-elämyksen ja sen jälkeen tutkimuksen tekeminen on sujunut alkua paremmin.

Aloitin opinnäytetyöni suunnitelman teolla keväällä 2015. Lopullinen työni ei kuitenkaan liity enää suunnitelmaan kuin aiheen osalta, näkökulmien ja monien muiden asioiden muututtua suunnitelman esittelyn jälkeen. Itse opinnäytetyön tekemisen aloitin kesällä 2015 tutustumalla tarkemmin lähdemateriaaliin ja aloittamalla teoriaosuuden kirjoittamista. Kesäkuussa 2015 sain tutkimusluvan tutkimuskohteelleni. Aineistonkeruun toteutin marraskuun 2015 aikana. Marras-joulukuussa 2015 litte-roin haastattelut. Tammikuussa 2016 tein opinnäytetyötä hyvin tiiviisti analysoiden ja kirjoittaen. Opinnäytetyöni oli tämän jälkeen viimeistelyä vaille valmis. Opinnäytetyöprosessi eteni alun kangertelun jälkeen hyvin ripeästi ja valmistui aikataulua edellä helmikuussa 2016.

Opinnäytetyö prosessina oli hyvin vaativa ja erilainen kuin muuta opiskelun aikana tehdyt tutkimukset ja tehtävät. Alkuun oli hyvin vaikea määritellä itselle mitä olen tekemässä. Työn tekeminen olisi voinut olla helpompaa, jos minulla ei olisi ollut niin paljoa ennakkotietoa tutkittavasta asiasta ja ennakko-odotuksia siitä mitkä asiat vai-

kuttavat lapsen kielen kehitykseen. Kun lopulta pääsin irti näistä ennako-odotuksista ja ajatuksista, oli tutkimuksen tekeminen helpompaa ja lähdemateriaalit avautuivat aivan uudella tavalla.

Tutkimuksessani aineisto koostui kolmesta haastattelusta. Enemmän aineistoa olisin voinut saada toisella aineistonkeruumenetelmällä, esimerkiksi kyselyiden avulla tai lisäämällä haastatteluiden määrää. Kasvattajien haastattelussa heidän vastauksensa perustuivat hyvin paljon luultavasti erilaisiin lähdemateriaaleihin. Olisi pitänyt tarkemmin selvittää heille haluavani heidän omakohtaiseen kokemukseen ja arkeen perustuvaa tietoa kielen kehityksestä, ei niinkään teoretietoa. Haastattelun aikana olisi pitänyt vielä enemmän pyytää haastateltavia kertomaan ja avaamaan eri käsitteitä, jolloin he olisivat luultavasti kertoneet enemmän tukimuodoista ja toiminnoista. Kasvattajat tunsivat toisensa hyvin, joten en usko ryhmähaastattelun vaikuttaneen heidän vastauksiinsa. Luultavasti haastatteluun vaikutti se, että he tiesivät minun olevan varhaiskasvatuksessa työssä ja saattoivat jännittää vastauksiaan tai jättää osan asioista kertomatta, koska olettivat minun tietävän asian jo oman työnkuvani myötä. Sain kuitenkin tarpeeksi aineistoa tutkimukseeni.

Vanhempien haastatteluun osallistui vanhempia, joilla oli tietoa lapsen kielen kehityksestä ja sen tukemisesta, vaikka heidän omilla lapsillaan ei ollut äännevirheitä suurempia kielen kehityksen ongelmia. Jos haastatteluun olisi osallistunut vanhempi, jonka lapsella olisi ollut haasteellisempia kielen kehityksen ongelmia, kuin äännevirheet, se olisi luultavasti vaikuttanut saamiini tuloksiin. Tuloksissa se olisi näkynyt vanhempien parempana tietoisuutena lapsen tukemisesta ja prosessista, sekä vanhempien ja asiantuntijoiden välisestä yhteistyöstä. Toisaalta vanhempi olisi saattanut olla myös vähemmän tietoinen tavoista, joilla lapsen kielen kehitystä voitaisiin tukea ja kokea tukemisen tarpeettomaksi.

Kasvattajia tämä tutkimus auttaa tukemaan lasta kielen kehityksessä sekä yhdessä vanhempia kanssa antamaan lapselle parhaan mahdollisen tuen. Opinnäytetyöni toimii vanhemmille tiedonlähteenä kielen kehityksestä ja kasvattajille välineenä yhteistyöhön vanhempien kanssa. Tutkimukseni avulla voidaan todeta, ettei kielen kehityksen tukemiseen tarvita erikoisia välineitä tai menetelmiä, vaan vuorovaikutuksessa lapsen kanssa toimiminen riittää.

Television katsomisen mahdollisista vaikutuksista lapsen kielen kehitykseen olisi hyvä tuoda vanhemmille tietoa, vaikka niistä tehdyt tutkimukset tuovatkin hieman ristiriitaista tietoa. Vanhempien olisi tärkeää tietää ja ymmärtää television haitat sekä hyödyt, jotta osaavat myös television avulla tukea lapsensa kielen kehitystä. Vanhemmille on hyvä tuoda esiin heidän oma sosiaalisen median ja älylaitteiden käyttö ja niiden mahdolliset vaikutukset lapsiin, mikäli ne vähentävät lapsen ja aikuisen välistä vuorovaikutusta.

Opinnäytetyön myötä näkemykseni lapsen kielen kehityksestä ja siihen vaikuttavista asioista on laajentunut. Sosionomina (AMK) on tärkeää osata ajatella asioita laajemmissa konteksteissa ja ymmärtää kuinka monet eri asiat vaikuttavat lapsen kielen kehitykseen. Opinnäytetyö antoi lisää eväitä toteuttaa hyvää pedagogiikkaa ja varhaiskasvatusta kasvatuskumppaneina vanhempien kanssa. Kuten opinnäytetyöstä selvisi, vanhempien rooli lapsen kielen kehityksessä on merkittävä, joten sosionomin (AMK) on osattava tukea perheitä heidän haasteissaan laaja-alaisesti tiedostaen niiden vaikutuksen lapseen. Työ kasvattajana on moniammatillista yhteistyötä, jonka merkitys on sosionomi (AMK) opintojen aikana syventynyt.

Johtopäätöksissä esittelemäni kehittämistyöt olisi helppo toteuttaa varhaiskasvatuksessa osana sen toimintaa yhteistyössä puheterapeutin kanssa ja tuoda siten vanhemmille enemmän tietoa lapsen kielen kehityksestä ja sen tukemisesta. Esittelen kehittämisideani tutkimuksessa mukana olleille kasvattajille ja puheterapeuteille, tutkimustulosten ja opinnäytetyöni esittelemisen yhteydessä.

Jatkotutkimusaiheena tälle tutkimukselle voisi olla tässä tutkimuksessa esille tulleen menetelmän testaaminen. Tutkimuksessa voisi selvittää miten menetelmä vaikuttaa lapsen kielen kehitykseen, esimerkiksi suujumppa tai jokin toiminnallinen kerho, jossa hyödynnetään tässä tutkimuksessa ilmenneitä hyviä keinoja tukea lapsen kielen kehitystä. Mielenkiintoista olisi tutkia kielen kehitystä tutkimalla esimerkiksi lapsille tehtyjä arviointeja, kuten Kettu-testiä tai Kehu- arvioinnin kielen kehitystä arvioivaa osuutta.

## LÄHTEET

- Ahlqvist, S. & Kanninen, K. 2003. Varhaisen vuorovaikutuksen arviointi. Teoksessa: P., Niemelä, P., Siltala ja T., Tamminen (toim.) Äidin ja vauvan varhainen vuorovaikutus. Helsinki: WSOY, 339-363.
- Ahonen, T. & Lyytinen, P. 2011. Kielen kehityksen vaikeudet. Teoksessa: T. Siiskonen, T. Aro, T. Ahonen & R. Ketonen (toim.) Joko se puhuu? Kielenkehityksen vaikeudet varhaislapsuudessa. Jyväskylä: PS-kustannus, 81-99.
- Alasuutari, M. 2004. Kuka lasta kasvattaa? Helsinki: Gaudeamus.
- Aro, T., Eronen, T., Erkkilä, K., Siiskonen, T. & Adenius-Jokivuori, M. 2011. Epäilyn herääminen. Teoksessa: T. Siiskonen, T. Aro, T. Ahonen & R. Ketonen (toim.) Joko se puhuu?: kielenkehityksen vaikeudet varhaislapsuudessa. 3.p. Jyväskylä: PS-kustannus, 102-117.
- Aro, T. & Siiskonen, T. 2011. Millaista on hyvä tuki? Teoksessa: T. Siiskonen, T. Aro, T. Ahonen & R. Ketonen (toim.) Joko se puhuu?: kielenkehityksen vaikeudet varhaislapsuudessa. 3.p. Jyväskylä: PS-kustannus, 164- 175.
- Banton, R. 2004. Family Structures. Teoksessa: D. Wyse (toim.) Childhood studies: An introduction. Blackwell: USA, 33-38.
- Chonchaiya, W. & Pruksananonda, C. 2008. Television viewing associates with delayed language development [Verkkoartikkeli]. Acta Pædiatrica 97 (7), 977-982. [Viitattu 15.1.2016]. Saatavana: Academic Search Elite tietokannasta. Vaatii käyttöoikeuden.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 3. p. Tampere: Vastapaino.
- Foniatrian poliklinikka. 2015. [Verkkosivusto]. Tampere: Tampereen yliopistollinen sairaala. [Viitattu 15.1.2016]. Saatavana: [http://www.pshp.fi/fi-FI/Toimipai-  
kat/Tays\\_Keskussairaala/Hoitoyksikot/Foniatrian\\_poliklinikka](http://www.pshp.fi/fi-FI/Toimipai-<br/>kat/Tays_Keskussairaala/Hoitoyksikot/Foniatrian_poliklinikka)
- Gerhardt, S. 2007. Rakkaus ratkaisee: varhaisen vuorovaikutuksen merkitys aivojen kehittymiselle. Helsinki: Suomen psykologiliitto ja Edita.
- Gordon, T. 2004. Toimiva perhe. Helsinki: Lasten keskus.
- Haapakoski, K. 6.10.2015. Puhumattomat kolmevuotiaat uusi ilmiö – some varastaa vanhempien ajan. [Verkkoartikkeli]. YLE uutiset. [Viitattu 7.10.2015]. Saatavana: [http://yle.fi/uutiset/puhumattomat\\_kolmevuotiaat\\_uusi\\_ilmio\\_some\\_varastaa\\_vanhempien\\_ajan/8356936](http://yle.fi/uutiset/puhumattomat_kolmevuotiaat_uusi_ilmio_some_varastaa_vanhempien_ajan/8356936)

- Hassinen, S. 2005. Lapsesta kasvaa kaksikielinen. Helsinki: Oy Finn Lectura Ab.
- Heinämäki, L. 2006. Varhaista tukea lapselle: työvälineenä kehittämisvalikko. Helsinki: Stakes.
- Helenius, A. & Korhonen, R. 2010. Leikistä kieleen. Teoksessa: M. Nurmilaakso & A-L. Välimäki (toim.) Lapsi ja kieli: kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa. Helsinki: THL, 70-75.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2009. Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.
- Hirsjärvi, S. & Huttunen, J. 1999. Johdatus kasvatustieteeseen. Helsinki: WSOY.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uud. p. Helsinki: Tammi.
- Hurme, H. 1995. Perhe kehityksen kontekstina. Teoksessa: P. Lyytinen, M. Korhonen & H. Lyytinen (toim.) Näkökulmia kehityspsykologiaan. Helsinki: WSOY, 139-156.
- Isotalo, L., Hannus, S. & Isoaho, P. 2008 Kielo: lapsen kielenkehityksen häiriöiden tutkimus ja hoitokäytäntöjen kartoitus. [Verkojulkaisu]. [Viitattu 19.1.2016]. Saatavana: [http://www.helsinki.fi/akateeminen/terveyskeskus/grafi-nen/esite/akatk\\_esite\\_kielo\\_251108.pdf](http://www.helsinki.fi/akateeminen/terveyskeskus/grafi-nen/esite/akatk_esite_kielo_251108.pdf)
- Isotalo, L., Hannus, S., Isoaho, P., Huvinen, S. & Elonheimo, O. 2009. Lasten kielenkehityksen häiriöt: valtakunnallista ohjeistusta tarvitaan. [Verkojulkaisu]. Suomen Lääkärilehti [Viitattu 19.1.2016]. Saatavana: [http://www.helsinki.fi/akateeminen/terveyskeskus/julkaisut/SLLKielo1232009\\_2114.pdf](http://www.helsinki.fi/akateeminen/terveyskeskus/julkaisut/SLLKielo1232009_2114.pdf)
- Itäpuisto, M. & Taitto, A. 2010. Lapsi ja vanhempien alkoholinkäyttö: opas varhaiskasvatuksen työntekijöille. [Verkojulkaisu]. [Viitattu 16.01.2016]. Saatavana: [http://www.lastenseurassa.fi/pub/files/lapsi\\_ja\\_vanhempien\\_alkoholin\\_kaytto\\_opas\\_nettiin.pdf](http://www.lastenseurassa.fi/pub/files/lapsi_ja_vanhempien_alkoholin_kaytto_opas_nettiin.pdf)
- Jaatinen, T. & Raudasoja, J. 2012. Kansamme taudit. Helsinki: Sanoma Pro Oy. 3.-6. p.
- Juusola, M. 2011. Vahvaksi rakastetut lapset. Helsinki: Otava
- Kalliopuska, M. 2005. Psykologian sanasto. Helsinki: Otava.
- Kanninen, K & Sigfrids, M. 2012. Tunne minut!: turva ja tunteet lapsen silmin. Jyväskylä: PS-kustannus.

- Karlsson, L. 2005. Sadutus: avain osallistavaan toimintakulttuuriin. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Kaure, M. & Rauhala-Vauhervaara, S. 2013. Kielenkehityksen tukeminen varhaiskasvatuksessa: teoriatietoa ja käytännön vinkkejä.[Pdf-tiedosto]. [Viitattu 5.1.2016]. Saatavana: <http://www.talentia.fi/files/3313/Kielenkehitys1.pdf>
- Ketonen, R., Palmroth, A., Röman, M., Salmi, P. & Poikkeus, A-M. 2011. Kieli ja kommunikaatio. Teoksessa: T. Siiskonen, T. Aro, T. Ahonen & R. Ketonen (toim.) Joko se puhuu?: kielenkehityksen vaikeudet varhaislapsuudessa. 3.p. Jyväskylä: PS-kustannus, 176-198.
- Knuutila, H. Ei päiväystä. Maahanmuuttajataustaisen lapsen puheen kehitys ja sen tukeminen. [Ppt-esitys]. Tutoris Oy. [Viitattu 4.10.2015]. Saatavana: <http://www.moped.fi/opetus/puheenkehitys.pdf>
- Koivusalo-Kuusivaara, R. 2007. Lapset, media ja symbolinen vuorovaikutus: suomalaisten, englantilaisten ja saksalaisten lasten mediasuhteen tarkastelua. [Verkkójulkaisu] Helsinki: Viestinnänlaitos [Viitattu 28.1.2016]. Saatavana: <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/23421/lapsetme.pdf?sequence=2>
- Koppinen, M-L., Lyytinen, P. & Rasku-Puttonen, H. 1989. Lapsen kieli ja vuorovaikutustaidot. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Korhonen, T. 2002. Lapsen neuropsykologinen kehitys. Teoksessa: P. Pihlaja & P-L. Svärd. (toim.) Eryityiskasvatus varhaislapsuudessa. Porvoo: WSOY, 39-53.
- Korpilahti, P., Arikka, H. & Wallden, T. 2014. Puheen- ja kielenkehityksen häiriöt. Teoksessa: H. Pihko, L. Haataja & H. Rantala (toim.) Lastenneurologia. Helsinki: Duodecim, 46-58.
- Kunnari, S. & Savinainen-Makkonen, T. 2012. Esileksikaalinen kausi. Teoksessa: S.Kunnari & T. Savinainen-Makkonen (toim.) Pienten sanat: lasten äänteellinen kehitys. Jyväskylä: PS-kustannus, 69-120.
- Kuula, A. 2006. Tutkimusetiikka: aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.
- Laakso, M-L. 2011. Esikielellinen vuorovaikutus ja kommunikointi. Teoksessa: T. Siiskonen, T. Aro, T. Ahonen & R. Ketonen (toim.) Joko se puhuu?: kielenkehityksen vaikeudet varhaislapsuudessa. 3.p. Jyväskylä: PS-kustannus, 20-47.
- Launonen, K. 2007. Vuorovaikutus: kehitys, riskit ja tukeminen kuntoutuksen keinoin. Helsinki: Gummerus.

- Lautamo, T. & Lyytinen, P. 2011. Leikki. Teoksessa: T. Siiskonen, T. Aro, T. Ahonen & R. Ketonen (toim.) *Joko se puhuu?: kielenkehityksen vaikeudet varhaislapsuudessa*. 3.p. Jyväskylä: PS-kustannus, 199- 219.
- Lyytinen, P. 2011. Kielen kehityksen varhaisvaiheet. Teoksessa: T. Siiskonen, T. Aro, T. Ahonen & R. Ketonen (toim.) *Joko se puhuu?: kielenkehityksen vaikeudet varhaislapsuudessa*. 3.p. Jyväskylä: PS-kustannus, 48- 68.
- Lyytinen, P. & Lyytinen, H. 2003. Tiedollinen kehitys lapsuudessa. Teoksessa: J. Sinkkonen (toim.) *Pesästä lentoon: kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle*. Helsinki: WSOY, 87-120.
- Mantere, E. & Raudaskoski, S. 2015. Kun matkapuhelin vie vanhemman huomion. Teoksessa: A. R. Lahikainen, T. Mälkiä & K. Repo (toim.) *Media Lapsiperheessä*. Tampere: Vastapaino, 205-226.
- Metsämuuronen, J. 2008. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Helsinki: International Methelp Ky. Metodologia-sarja 4.
- Mäntymaa, M. & Puura, K. 2011. Varhainen vuorovaikutus ja aivojen kehitys. Teoksessa: J. Sinkkonen & M. Kalland (toim.) *Varhaislapsuuden tunnesiteet ja niiden suojeleminen*. Helsinki: WSOYpro, 17-27.
- Mäntyranta, T. & Kaila, M. Fokusryhmähaastattelu laadullisen tutkimuksen menetelmänä lääketieteessä. [Verkkójulkaisu]. *Tutkimus ja opetus*. [Viitattu 30.12.2015]. Saatavana: <http://www.ebm-guidelines.com/xmedia/duo/duo97349.pdf>
- Määttä, P. & Rantala, A. 2010. Tavallisen erityinen lapsi: yhdessä tekemisen toimintamalleja. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Neitola, M. 2011. Lapsen sosiaalisen kompetenssin tukeminen: vanhempien epäsuorat ja suorat vaikutustavat. Turun yliopisto: julkaisusarja c, osa 324.
- Nokian kaupunki. [Verkkosivu]. [Viitattu 15.1.2016]. Saatavana: [http://www.nokiankaupunki.fi/palvelut/kasvatus\\_ ja\\_ opetus/varhaiskasvatus/lapsen-arki-varhaiskasvatuksessa/hali\\_ ja\\_ kehu/](http://www.nokiankaupunki.fi/palvelut/kasvatus_ ja_ opetus/varhaiskasvatus/lapsen-arki-varhaiskasvatuksessa/hali_ ja_ kehu/)
- Nurmilaakso, M. 2010. Pienen lapsen kielellinen tietoisuus osana kielen kehitystä. Teoksessa: M., Nurmilaakso & A-L., Välimäki (toim.) *Lapsi ja kieli: kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa*. Helsinki: THL.
- Paavola, L. 2011. Varhaisten vuorovaikutus- ja kommunikaatiotaitojen kehitys. Teoksessa: S. Loukusa & L. Paavola (toim.) *Lapset kieltä käyttämässä: pragmaattisten taitojen kehitys ja sen häiriöt*. Jyväskylä: PS-kustannus, 43-61.

- Pedihealth Oy [Verkkosivu]. [Viitattu 15.1.2016]. Saatavana: <http://www.pedihealth.fi/product/show/16/testit-ja-testausvalineet/1012/kettu-testi>
- Pulkkinen, L. 2002. Mukavaa yhdessä: Sosiaalinen alkupääoma ja lapsen sosiaalinen kehitys. Jyväskylä: Ps- kustannus.
- Punamäki, R-L. 2011, Vanhemmuuteen siirtyminen: raskausajan ja ensimmäisen vuoden kiintymyssuhteet. Teoksessa: J. Sinkkonen & M. Kalland (toim.) Varhaislapsuuden tunnesiteet ja niiden suojeleminen. Helsinki: WSOYpro. 95-114.
- Puura, K. & Mäntymaa, M. 2010. Vanhemman ja vauvan vuorovaikutus. Teoksessa: M. Deufel & E. Montonen (toim.) Onnistunut imetys. Tampere: Kustannus Oy Duodecim, 24-27.
- Pärkö, K. 2004. Kiireettömästi kielellisiin harjoituksiin: lämpimän vuorovaikutuksen tärkeydestä kielellisen kehityksen tukemisessa. Teoksessa: S. Keskinen & H. Virjonen (toim.) Vanhemmuuden ja lapsen kasvun tukeminen päivähoidossa. Helsinki: Tammi, 211- 221.
- Rice, M. 1982. The role of television in language acquisition. [Verkkoartikkeli]. USA:Elsevier. Developmental Review 3 (12), Abstract. [Viitattu 6.2.2016]. Saatavana: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/0273229783900308>
- Rubin, H. & Rubin, S. 2005. Qualitative interviewing: the art of hearing data, 2. e. Sage Publications, Inc.
- Ruokonen, I. 2010. Musiikin monet kielet. Teoksessa: M. Nurmilaakso & A-L. Välimäki (toim.) Lapsi ja kieli: kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa. Helsinki: THL, 62-69.
- Ruusuvuori, J. & Tiittula, L. 2005. Tutkimushaastattelu ja vuorovaikutus. Teoksessa: J., Ruusuvuori & L., Tiittula (toim.) Haastattelu: tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino, 22-56.
- Saarinen, P., Ruoppila, I. & Korhonen, M. 1994. Kasvatuspsykologian kysymyksiä. Helsingin yliopisto.
- Salo, S. 2002. Kiintymyssuhteen merkitys elämänkaaren aikana. Teoksessa: J. Sinkkonen (toim.) Pesästä lentoon: Kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle. 3.p. Helsinki: WSOY, 44-77.
- Savinainen-Makkonen, T. & Kunnari, S. 2004. Vuorovaikutus äänteellisen kehityksen edellytyksenä. Teoksessa: S., Kunnari & T., Savinainen-Makkonen (toim.) Mistä on pienet sanat tehty: lasten äänteellinen kehitys. Helsinki: WSOY, 48-52.

- Schmitt, F. 2002. Riittävän hyvä vanhemmuus. Teoksessa: J. Sinkkonen (toim.) Pesästä lentoon: Kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle. 3.p. Helsinki: WSOY, 298-326.
- Siiskonen, T., Aro, T. & Lyytinen, P. 2011. Havainnointi, arviointi ja tutkimuksiin ohjaaminen. Teoksessa: T. Siiskonen, T. Aro, T. Ahonen & R. Ketonen (toim.) Joko se puhuu?: kielenkehityksen vaikeudet varhaislapsuudessa. 3.p. Jyväskylä: PS-kustannus, 118-130.
- Siltala, P. 2003. Varhainen vuorovaikutus kokemuksen ja tutkimuksen valossa. Teoksessa: P., Niemelä, P., Siltala ja T., Tamminen (toim.) Äidin ja vauvan varhainen vuorovaikutus. Helsinki: WSOY, 16-43.
- Silvén, M. 2010. Varhainen vuorovaikutus, kognitio ja kielen kehitys: hermostoa kaikki tyynni. Teoksessa: M. Silvén (toim.) Varhaiset ihmissuhteet: polku lapsen suotuisaan kehitykseen. Minerva Kustannus Oy. 45-62.
- Silvén, M., Lahti, A-L., Laine, P., McLaughlin, J., Vienola, M. & Toikka, H. 1996. Varhaisesta vuorovaikutuksesta kielen hallintaan ja kiintymykseen. Teoksessa: P. Lyytinen & H. Lyytinen (toim.) Lapsi ja tutkimus. Lapsitutkimuskeskus: Jyväskylän yliopisto. 89-96.
- Sinkkonen, J. 1995. Lapsen kanssa: hyvinä ja pahoina päivinä. Helsinki: WSOY.
- Solantaus, T. & Paavonen, J. 2009. Vanhemman mielenterveysongelmat ja lapsen psykiatriset ongelmat. [Verkkoartikkeli]. Duodecim. [Viitattu 16.1.2016]. Saatavana: <http://www.terveysportti.fi/xmedia/duo/duo98270.pdf>
- Svärd, P-L. 2002. Lapsen kielen ja puheen kehitys ja häiriöt. Teoksessa: P. Pihlaja & P-L. Svärd (toim.) Erityiskasvatus varhaislapsuudessa. Porvoo: WSOY, 146-175.
- Tamminen, T. 2004. Olipa kerran lapsuus. Helsinki: WSOY.
- Tilastokeskuksen ajankäyttötutkimus. 2009.päivitys 6.2.2014.[Verkkosivu]. [Viitattu 5.1.2016] Saatavana: [http://www.stat.fi/til/akay/2009/06/akay\\_2009\\_06\\_2014-02-06\\_kat\\_004\\_fi.html](http://www.stat.fi/til/akay/2009/06/akay_2009_06_2014-02-06_kat_004_fi.html)
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi
- Varhaiskasvatuksen perusteet. 2003. Helsinki: Stakes
- Varpanen, T. 2015. Suomessa on monta kieltä. [Verkkosivu] Otavan opisto. [Viitattu 4.10.2015]. Saatavana: <http://opinnot.internetix.fi/fi/muikku2materiaalit/peruskoulu/ai/ai4/2-suomen-kieli-muiden-kielten-joukossa/01-monta-kielta?C:D=hNyy.hFgo&m:selres=hNyy.hFgo>

- Välimäki, A-L. 2010. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2003/2005. Teoksessa: M., Nurmilaakso & A-L., Välimäki (toim.) Lapsi ja kieli: kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa. Helsinki: THL, 13-21.
- Välivaara, C. 2010. Ihmeet tapahtuvat arjessa: kiintymyssuhteissaan traumatisoituneiden lasten tukeminen varhaiskasvatuksessa. [Verkojulkaisu] Pesäpuu. [Viitattu 15.1.2016]. Saatavana: [http://pesapuu.fi/media/uploads/dokumentit/raportit/traumatisoitunut\\_lapsi\\_varhaiskasvatuksessa.pdf](http://pesapuu.fi/media/uploads/dokumentit/raportit/traumatisoitunut_lapsi_varhaiskasvatuksessa.pdf)
- Zimmerman, F. & Christakis, D. 2005. Children's Television Viewing and Cognitive Outcomes: a Longitudinal Analysis of National Data. [Verkko] Arch Pediatr Adolesc Med 159(7), 619-625. [Viitattu 6.2.2016]. Saatavana: <http://archpedi.jama-network.com/article.aspx?articleid=486070>

## **LIITTEET**

Liite 1. Kutsut fokusryhmähaastatteluihin

Liite 2. Haastattelukysymykset puheterapeutille

Liite 3. Haastattelukysymykset kasvattajille

Liite 4. Haastattelukysymykset vanhemmille

Liite 5. Tutkimuslupa

## Liite 1.

### Tervetuloa ryhmähaastatteluun!

Opiskelen sosionomiksi Seinäjoen Ammattikorkeakoulussa ja teen opinnäytetyötä lapsenne varhaiskasvatusyksikössä. Opinnäytetyöhöni liittyen teen ryhmähaastattelun, joka käsittelee lapsen kielen kehitystä ja sitä, miten perhe ja varhaiskasvattajat voivat sitä tukea arjessa. Haastattelu tapahtuu 4-6 henkilön ryhmähaastattelussa, jossa tarkoituksena on vapaasti keskustella kielen kehitykseen ja sen tukemiseen liittyvistä asioista laatimieni kysymysten pohjalta. Toimin haastattelussa opiskelijana/haastattelijana, en varhaiskasvatuksen työntekijänä. Haastatteluun voitte valmistautua pohtimalla oman lapsenne kielen kehitystä vauvasta nykyhetkeen ja niitä asioita joita lapsenne kanssa teette ja ajattelette tukevan lapsen kielen kehitystä. Toivon saavani myös ajatuksianne varhaiskasvatuksessa tapahtuvasta kielen kehityksen tukemisesta ja sen riittävydestä. Kysymykset ovat tämän kirjeen liitteenä.

Haastattelu nauhoitetaan ja videoidaan keskustelujen puhtaaksi kirjoittamista varten. Nauhoitteita ei esitetä julkisesti ulkopuolisille. Tunnistettavia tietojanne ei mainita opinnäytetyössä, vaan kommenttinne merkitään muotoon ”vanhempi”.

Haastattelu tapahtuu ----- päiväkodin neuvotteluhuoneessa torstaina 26.11.2015 klo 17.15. Keskusteluun on hyvä varata aikaa 1-1,5h. Tarjolla keskustelun lomassa kahvia, teetä ja pientä purtavaa.

Yhteistyöstä ja kiinnostuksesta kiittäen,

Noora Rantanen  
[noora.rantanen@seamk.fi](mailto:noora.rantanen@seamk.fi)

## Tervetuloa ryhmähaastatteluun!

Opiskelen sosionomiksi Seinäjoen Ammattikorkeakoulussa ja teen opinnäytetyötä liittyen sosiaalisen kasvuympäristön merkityksestä lapsen kielen kehitykseen. Aineistonkeruun toteutan ryhmähaastattelun avulla. Haastattelu tapahtuu 4-6 henkilön ryhmähaastattelussa, jossa tarkoituksena on vapaasti keskustella kielen kehitykseen ja sen tukemiseen liittyvistä asioista laatimieni kysymysten pohjalta. Toimin haastattelussa opiskelijana/haastattelijana, en varhaiskasvatuksen työntekijänä. Kiinnostuksesta osallistua haastatteluun voi ilmoitta alla olevalle paperille. Kiinnostuneista valitsen ryhmän, jossa on eri kasvattajaryhmien edustajia. Valituille ilmoitan erikseen ja he saavat haastattelun kysymykset itselleen etukäteen. Haastatteluun voi valmistautua pohtimalla kielen kehitystä ja sen tukemista varhaiskasvatuksen arjessa.

Haastattelu nauhoitetaan ja videoidaan keskustelujen puhtaaksi kirjoittamista varten. Nauhoitteita ei esitetä julkisesti ulkopuolisille. Tunnistettavia tietojanne ei mainita opinnäytetyössä, vaan kommenttinne merkitään muotoon ”Kasvattaja”.

Haastattelu tapahtuu ----- päiväkodin neuvotteluhuoneessa keski-  
viikkona 25.11 klo:12.15-14. Haastattelu on osallistujille työaika.

Yhteistyöstä ja kiinnostuksesta kiittäen,

Noora Rantanen  
[noora.rantanen@seamk.fi](mailto:noora.rantanen@seamk.fi)

**Liite 2.****Kysymyksiä Puheterapeutille:** nimi, ammattinimike, työuran kesto.

1. Mitä asioita pidät lapsen kielenkehityksen kannalta keskeisinä?
2. Millaisena näet sosiaalisen ympäristön vaikutuksen lapsen kielenkehitykseen?
3. Millainen rooli varhaiskasvatuksella ja vanhemmilla on? sisarukset? kaverit?
4. Millaisia asioita vanhempien ja kasvattajien tulisi kielenkehityksessä huomioida?
5. Miten nämä ihmiset voisivat ehkäisevästi tukea lapsen kielen kehitystä arjessa?  
Konkreettisia asioita.
6. Milloin lapsen kielenkehityksen tukeminen olisi hyvä aloittaa?
7. Tuetaanko mielestäsi lapsen kielen kehitystä tarpeeksi perheissä ja varhaiskasvatuksessa?
8. Miten kielenkehityksen vaikeuksia voidaan korjata tai lieventää? konkreettisia asioita.
9. Mitkä asiat ovat haasteina kielenkehityksen tukemisessa?
10. Milloin/millaisista asioista vanhempien ja kasvattajien olisi syytä huolestua lapsen kielenkehityksestä?
11. Mikä on puheterapian merkitys kielenkehityksen tukemisessa?
12. Millaisia ovat olleet yleisimmät kohtaamasi kielen kehityksen vaikeudet?
13. Oletko havainnut muutoksia kielenkehityksen vaikeuksien yleisyydessä työurasi aikana? millaisia? mistä arvelet niiden johtuvan?

## Liite 3.

### **Kysymyksiä kasvattajille:** nimi, nimeke, työuran kesto

1. Mitä asioita pidätte lapsen kielenkehityksen kannalta keskeisinä?
2. Keitä ovat tavallisimmin lasta lähellä olevat henkilöt? lapsen arjessa tms.
3. Millaisessa roolissa näette heidän olevan lapsen kielen kehitykselle?
4. Huomioidaanko lapsen kielen kehitystä varhaiskasvatuksen arjessa?
5. Miten kielenkehitys huomioidaan varhaiskasvatuksen arjessa?
6. Millaisia lapsen kielenkehitystä tukevia toimintamuotoja olette käyttäneet?
7. Mihin kiinnitätte huomiota?
8. Kuinka paljon seuraatte sitä lapsen kielenkehitystä?
9. Mistä olette huolestuneita?
10. Mitkä asiat ovat haasteina kielenkehityksen tukemisessa?
11. Miten huomioitte ryhmässä lapsen, jolla on kielenkehityksen vaikeuksia?
12. Mistä etsisitte tietoa ja apua, jos olisitte huolissanne lapsenne kielenkehityksestä?
13. Millaista tietoa ja apua haluaisitte lisää liittyen lapsen kielenkehitykseen/ kielenkehityksen vaikeuksiin?
14. Millaisiin kielen kehityksen ongelmiin olette työssänne törmänneet?
15. Oletteko havainneet muutoksia kielenkehityksen vaikeuksien yleisyydessä työurasi aikana? millaisia? mistä arvelet niiden johtuvat?

## Liite 4.

### Kysymyksiä vanhemmille:

1. Miten lapsen kieli mielestäsi kehittyy?
2. Mitkä tekijät ovat mielestäsi tärkeitä lapsen kielen kehitykselle? (Jos ihmiset, kysy ketkä tarkemmin)
3. Millä tavalla nämä edellä mainitut tekijät tukevat kielen kehitystä?
4. Millaisia haasteita nämä tekijät voivat aiheuttaa kielen kehitykselle?
5. Onko oman lapsenne kielen kehityksessä ollut jotain erilaisia vaiheita tai tilanteita, joissa on huomattu, että lapsi on oppinut erityisesti jotain? (muistoja lapsen kielen oppimisesta)
6. Luetteko lapsenne kanssa? kuinka usein?
7. Millaisiin asioihin kiinnittäisitte huomiota lapsen kielen kehityksessä?
8. Millaisista asioista olisitte huolestuneita lapsen kielenkehityksessä?
9. Millä tavoilla voidaan lapsen kielen kehitystä tukea?
10. Keiden ajattelette olevan tärkeässä asemassa lapsen kielenkehityksen tukemisessa?
11. Millainen rooli vanhemmilla ja kasvattajilla lapsen kielenkehitykselle? sisaruksilla? Entä kaverit? (Jos ei tule esim. vastauksena edelliseen kysymykseen)
12. Mitkä asiat ovat haasteina kielenkehityksen tukemisessa?
13. Mistä etsisitte/hakisitte tietoa ja apua, jos olisitte huolissanne lapsenne kielenkehityksestä?
14. Millaista apua ja tietoa kaipaisitte liittyen lapsen kielenkehitykseen/ kielenkehityksen ongelmiin?
15. Miten toivoisitte varhaiskasvatuksen tukevan lapsen kielen kehitystä? onko tukea ollut mielestänne liian vähän? liikaa?
16. Tiedättekö millaista toimintaa päiväkodissa on liittyen kielenkehitykseen?
17. Miten toivoisitte kasvattajien huomioivan päivähoidon arjessa, jos lapsellanne havaittaisiin kielenkehityksen vaikeuksia?

## Liite 5.

		<b>TUTKIMUSLUPAHAKEMUS</b>	
<b>Seinäjoen ammattikorkeakoulu</b> SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES			
<b>Hakijan tiedot</b>			
Nimi: Noora Marianne Rantanen		Puhelinnumero: [redacted]	Sähköpostiosoite: [redacted]
Katuosoite: [redacted]		Postinumero: [redacted]	Postitoimipaikka: [redacted]
Oppilaitos tai muu yhteisö / Tutkimusyksikkö: [redacted]		Hakijan tehtävä/virka-asema: Päivähoitaja-Lastentarhanopettaja	
<b>Lyhyt kuvaus tehtävästä tutkimuksesta</b>			
Tutkimuksen nimi: Lapsen hyvä kielenkehitys		<input type="checkbox"/> Tutkimussuunnitelma liitteenä	
Tutkimuksen aihe: Tutkia lapsen kielenkehitystä ja sitä mitkä tekijät edesauttavat hyvää kielenkehitystä lapsen arjessa.		Tutkimuksen aikataulu: Aineiston keruu elo-syyskuussa 2015. Valmis keväällä-kesällä 2016	
Tutkimuksen aineisto ja tutkimusmetodi: ryhmähaastattelu 5-8 vanhemmalle, ryhmähaastattelu 5-8 varhaiskasvatuksen työntekijälle (eri nimikkeillä toimiville) sekä yksilöhaastattelu kunnan puheterapeutille. Yksilöhaastattelu nauhoitetaan ja ryhmähaastattelu sekä nauhoitetaan että videokuvataan litterointia ja analyysia varten, työn valmistuttua materiaali tuhoetaan. Työntekijät esiintyvät tutkimuksessa työnimikkeellään, vanhemmat numeroidaan.			
Tutkimuskohteen kuvaus: Tutkimuskohteena ovat alle kouluikäiset lapset.			
<b>Seinäjoen ammattikorkeakoulun rooli tutkimuksessa</b>			
Pyydetyt erikoisjärjestelyt SeAMKissa: -----			
Tutkimuksesta SeAMKille aiheutuvat kustannukset: -----			
<b>Päiväys ja hakijan allekirjoitus</b>			
Paikka ja päivämäärä: 15.6.2015 [redacted]		Allekirjoitus: [redacted]	
<b>Tutkimusluvan myöntäminen</b>			
<input checked="" type="checkbox"/> Tutkimuslupa myönnetään		<input type="checkbox"/> Tutkimuslupaa ei myönnetä	
Lisätiedot:			
Paattajan nimi: [redacted]		Paikka ja päivämäärä: 22.6.2015	Allekirjoitus: [redacted]
RAH.KASV. JOHTAJA			

